РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД НОВИ САД
ГРАДСКО ВЕЋЕ
Број: 51-92/2025-II
Дана: 12. децембра 2025. године
НОВИ САД

ПРЕДСЕДНИЦИ
СКУПШТИНЕ ГРАДА НОВОГ САДА

На основу члана 84. ст. 3. и 4. Пословника Скупштине Града Новог Сада, упућује Вам се Предлог одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, са Образложењем и Закључком Градског већа Града Новог Сада, број: 51-92/2025-II од 12. децембра 2025. године, с молбом да се дневни ред XIII седнице Скупштине Града Новог Сада, заказане за 17. децембар 2025. године, допуни разматрањем Предлога одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације и да Скупштина донесе ову одлуку у предложеном тексту, како би се стекли услови за благовремену реализацију Одлуке.

ГРАДОНАЧЕЛНИК
Марко Мићин

На основу члана 67. тачка 1. Статута Града Новог Сада ("Службени лист Града Новог Сада", број 11/19), поводом разматрања Нацрта одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, Градско веће Града Новог Сада на 85. седници од 12. децембра 2025. године, доноси

З А К Љ У Ч А К

I. Утврђује се Предлог одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

II. На основу члана 84. ст. 3. и 4. Пословника Скупштине Града Новог Сада, доставља се председници Скупштине Града Новог Сада Предлог одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације и предлаже Скупштини Града Новог Сада да донесе ову одлуку у предложеном тексту и следећи закључак:

"1. Скупштина Града Новог Сада овлашћује Градско веће Града Новог Сада да, у циљу испуњавања захтева VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, упути писмо подршке за пријаву Града Новог Сада за учешће у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације и образује радно тело са улогом управљачке групе ("Steering group").

2. Скупштина Града Новог Сада овлашћује Градоначелника Града Новог Сада да, у циљу испуњавања захтева VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, упути писмо Светској здравственој организацији о исказаном интересу и опредељењу да Град Нови Сад учествује у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, именује координатора за реализацију VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, као и да предузме све друге неопходне мере и радње ради приступања и учешћа Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације."

III. За представника предлагача на седници Скупштине Града Новог Сада и њених радних тела одређује се MSc Соња Радаковић, члан Градског већа Града Новог Сада за социјалну заштиту и бригу о породици и деци и здравство, а за повереника мр Драгана Којадиновић, в.д. начелника Градске управе за здравство.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД НОВИ САД
ГРАДСКО ВЕЋЕ ГРАДА НОВОГ САДА
Број: 51-92/2025-II
Дана:12. децембра 2025. године
НОВИ САД

ГРАДОНАЧЕЛНИК

Жарко Мићин

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД НОВИ САД
ГРАДСКА УПРАВА ЗА ПРОПИСЕ
Број: XVI-012-01/2025-881
10. децембар 2025. године
НОВИ САД

ГРАДСКОМ ВЕЋУ
ГРАДА НОВОГ САДА

ПРЕДМЕТ: Мишљење на Нацрт одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације

Градска управа за прописе размотрила је Нацрт одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

Градска управа за прописе нема примедби на Нацрт одлуке.

Република Србија
Аутономна покрајина Војводина
ГРАД НОВИ САД
ГРАДСКА УПРАВА ЗА ПРОПИСЕ
НОВИ САД

ВД НАЧЕЛНИКА
Ивана Тепић Искрин

ПРЕДЛОГ

На основу члана 39. тачка 78. и члана 122. Статута Града Новог Сада ("Службени лист Града Новог Сада", број 11/19), Скупштина Града Новог Сада на _____ седници одржаној _____ 2025. године доноси

О Д Л У К У
О ДАВАЊУ ПОДРШКЕ ЗА УЧЕШЋЕ ГРАДА НОВОГ САДА У VIII ФАЗИ ЕВРОПСКЕ МРЕЖЕ ЗДРАВИХ ГРАДОВА СВЕТСКЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Члан 1.

Скупштина Града Новог Сада подржава учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

Члан 2.

Скупштина Града Новог Сада прихвата циљеве и захтеве VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

Члан 3.

Средства потребна за приступ и реализацију VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, као и за годишње чланарине за све активности у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације обезбеђују се у буџету Града Новог Сада.

Члан 4.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Града Новог Сада".

Образложење

Правни основ за доношење Одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО) садржан је у члану 39. тачка 78. Статута Града Новог Сада, којим је утврђено да Скупштина Града Новог Сада одлучује о сарадњи и удруживању са јединицама локалне самоуправе, удружењима, хуманитарним и другим организацијама и члану 122. којим је уређено да органи Града могу сарађивати са удружењима, хуманитарним и другим организацијама, у интересу Града и њених грађана.

Поред наведеног, испуњење услова за чланство у VIII и IX фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације утврђено је Планом развоја Града Новог Сада за период 2023-2030. година („Службени гласник Града Новог Сада“, број 58/2023), као једна од три кључне активности у циљу спровођења мере 4.2.7. „Подршка планирању друштвене бриге за јавно здравље".

Институт за јавно здравље Војводине, као једна од водећих здравствених установа у области јавног здравља, доставио је Образложење иницијативе за приступање Града Новог Сада VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, а имајући у виду значај и предности наставка чланства Града Новог Сада у овој мрежи.

Град Нови Сад примљен је у Европску мрежу здравих градова Светске здравствене организације у децембру 2011. године, тј. придружио се у V фази ове иницијативе којом руководи Регионална канцеларија СЗО за Европу. Ова фаза се окончала 2013. године, након чега је Град Нови Сад успешно реализовао активности VI фазе, 2014-2018. године, када је имао и статус „именовани град-члан“, односно, град са статусом именованог члана (енгл. "*designated member*"), с обзиром да је у претходној фази развио Здравствени профил са Оквиром Градског плана за здравље - предуслов за поменути статус.

Током VII фазе, 2019 - 2025. година, која је продужена за две године због *COVID-19* пандемије, Град Нови Сад тежио је да у свим областима рада инкорпорира посвећеност Града Новог Сада чланству у ЕМЗГ СЗО. Ово је период када је донесен План развоја Града Новог Сада за период 2023-2030. година, који је еквивалент Градском плану за здравље, јер реферише на све Циљеве одрживог развоја УН (који глобално и локално представљају и циљеве за унапређење одредница здравља), експлицитно изражава посвећеност Града Новог Сада чланству у VIII и IX фази ЕМЗГ СЗО, предвиђа развој Плана јавног здравља Града Новог Сада и суштински доприноси свим циљевима VII и VIII фазе ЕМЗГ СЗО.

1.1 О концепту Здравих градова

Здрави градови су глобални покрет који је настао у Европи, где Европска мрежа здравих градова СЗО активно ангажује локалне самоуправе од 1988. године, стављајући здравље на високо место у политичким, друштвеним, економским и еколошким агендама градских управа и чинећи да унапређење здравља буде перспектива свих градских политика. У то време, он је настао као политичко, интердисциплинарно и интерсекторско стратешко средство за примену глобалне стратегије СЗО „Здравље за све“ на локалном нивоу, препознајући кључну улогу локалних власти у здрављу и одрживом развоју.

Појам „здрав град“ подразумева процес, не само исход. Здрав град није само онај град који је досегао одређени ниво здравља. То је град у коме постоји свест о здрављу као важној друштвеној вредности и на чијем унапређењу желимо да континуирано радимо.

Полазна претпоставка концепта и покрета здравих градова је да се здравље може унапредити заједничким напорима појединаца и локалне заједнице и на тај начин смањити неједнакости у здрављу. Сви делови града треба да постану здрава места за живот: домови, тргови, улице, школе, радна места, паркови, транспортна средства... Поред тога, важна је и

свест људи да својим стилом живота битно утичу на сопствено здравље, те је подстицање њиховог укључивања у све активности које имају утицај на здравље од великог значаја.

Покрет здравих градова се од почетка заснива на три кључна стратешка принципа:

1. Мултисекторска сарадња – с обзиром на то да здравље није само одговорност здравствене службе већ и других сектора,

2. Активна партиципација становништва – кроз самопомоћ, програме заједничке подршке и помоћи и учешће у доношењу одлука битних за здравље, и

3. Здрава животна средина – биолошка, физичка, социјална, са правом људи да живе у здравој средини

Дакле, здрав град је онај град који стално ствара и унапређује своје физичко и социјално окружење и развија ресурсе заједнице који омогућују људима да се узајамно подржавају у вођењу свих животних функција и развоја, до њиховог максималног потенцијала.

Данас је више од 1400 градова чланова ЕМЗГ СЗО, посредством 88 именована града, а постоји и 20 акредитованих националних мрежа. Овим концептом је обухваћено више од 185 милиона људи у Европском региону СЗО.

Активности у VII фази Европске мреже здравих градова - „Нови Сад – здрав град"

VII фаза Европске мреже здравих градова СЗО, која је трајала од 2019. до 2025. године, обухватала је следеће активности Града Новог Сада:

- Писмо Градоначелника Града Новог Сада о исказаном интересу и опредељењу да Град Нови Сад учествује у VII фази Европске мреже здравих градова упућено Секретаријату Европске мреже здравих градова СЗО у Регионалној канцеларији Светске здравствене организације за Европу;
- Стручно-техничка подршка Института за јавно здравље Војводине (ИЗЈЗВ) у реализацији чланства у VII фази ЕМЗГ СЗО у периоду 2019-2025. година, у виду 7 једногодишњих пројеката ИЗЈЗВ, финансираних из средстава Буџета Града Новог Сада, кроз Јавни конкурс за доделу средстава здравственим установама за реализацију пројеката у области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести, Градске управе за здравство Града Новог Сада; тим стручњака из ИЗЈЗВ има улогу стручног „координационог тела" које спроводи пројектне активности;
- Редовно измирење годишњег финансијског доприноса („чланарине") Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО у периоду 2019-2020. година у вредности од 3500 USD;
- Искуства дугогодишњих програма у области здравства и чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО пренесено је на друге градове у Србији, кроз сарадњу са Сталном конференцијом градова и општина Србије – Савеза градова и општина (СКГО) у виду коауторства у публикацији: „Приручник за стратешко планирање јавног здравља на локалном нивоу – мапа пута" и обуке свих општина и градова у Србији;
- Доношење Решења о именовању координатора активности Града Новог Сада (у даљем тексту „координатор") у ЕМЗГ СЗО (бр. 51-18/2022-II, од 30.05.2022. г) – проф. др Снежана Укропина;
- Учешће координатора на „онлајн" састанцима ЕМЗГ СЗО 3-4 пута годишње, са извештавањем Градске управе за здравство Града Новог Сада;
- Учешће координатора на Годишњим пословним и техничким конференцијама ЕМЗГ СЗО и то: 1) 22-24.11.2022. г, у Копенхагену, Данска (презентација рада *„Review of methods in health promotion: Mental Health Festival, experiences 2016-2020"*; прикључење Радној групи за здраво старење/РГЗС ЕМЗГ СЗО); 2) 21-23.11.2023. г у Утрехту, Холандија (представљен постер „Здраво старење у Новом Саду"/*Healthy Ageing in Novi Sad"* на састанку РГЗС; дат интервју за *Healthy Ageing - WHO Regional Office*, који је водио технички секретар *Yongjie Yon*; учешће у *Global „WE conversation", Museum for the UN (un.live)* са 4 учесника конференције и представницима из Лагоса, Нигерија; реализовано посредовање између организације *Regions for Health Network/RHN* у

оквиру СЗО за Европу, са седиштем у Венецији и Покрајинског секретаријата за здравство АП Војводине (IX-XI 2024. г); 3) 16-19.6.2025. г, у Бурси, Турска (усмено представљен рад „*Health Promotion Program: 'Knowledge for Healthy Choices'*"; учешће на састанку РГЗС); на свакој конференцији координаторка чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО учествовала је на пленумима, радионицама, теренским посетама, сесијама за презентације радова и радним састанцима;

- Учешће координатора на Годишњој пословној и техничкој конференцији ЕМЗГ СЗО одржане виртуелним путем, 6.11.2024. г;
- Достављање Граду Новом Саду информације о формирању репозиторијума ЕМЗГ СЗО који је усмерен на изградњу капацитета обезбеђивањем техничких ресурса у облику стратешких извештаја и смерница, алата за процену утицаја на здравље и других производа релевантних за урбано здравље и градове https://urbanhealth-repository.who.int/home и коришћење портала за преузимање докумената у периоду 2022-2025. година;
- Учешће координатора и ангажованог тима из ИЗЈЗВ на 38 тематских вебинара и „онлајн" предавања у периоду 2022-2024. г;
- Упознавање координатора са 103 документа (извештаја, водича, резултата истраживања, представљања нових координатора, националних мрежа здравих градова и сл) на порталу за размену садржаја ЕМЗГ СЗО (*Euro Healthy Cities SharePoint*) у периоду 2022-2024. г;
- Учешће координатора у Радној групи за здраво старење/РГЗС ЕМЗГ СЗО: 1) састанци током конференција у Копенхагену (2022. г), Утрехту (2023. г) и Бурси (2024. г), као и на посебним састанцима у Удинама (23-25.5.2023) и Загребу (24-26.09.2024. г); 2) учешће у писању публикације: „Градско руковођење заједницама прилагођеним узрасту у ери након пандемије: пет лекција за изградњу отпорности на хитне здравствене ситуације из 16 европских градова" ("*City Leadership for Age-Friendly Communities in the Post-Pandemic Era: Five Lessons for Building Health Emergency Resilience from 16 European Cities*"); прибављање дозвола за објаву фотографије у тексту и на насловници публикације од министра и заменика министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и 4 члана Удружења пензионера Града Новог Сада; израда садржаја, дизајнирање и представљање: презентације „*City of Novi Sad experience in COVID-19 crisis - Bbrief reference to COVID-19 and refugees*" и постера „*Healthy Ageing in Novi Sad*";
- Превод: 1) Политичке изјаве Мреже здравих градова „Препоруке политике на локалном нивоу: Операционализација приступа 'Једно здравље' ", 2022. г; 2) Политичке изјаве Мреже здравих градова „Ка успешним друштвима: унапређење здравља у економији благостања – политичка изјава Европске мреже здравих градова СЗО за сарадничку акцију", 2023. г;
- Обележавање значајних јавно-здравствених датума на које указује ЕМЗГ СЗО од стране тима из ИЗЈЗВ и извештавање: 20. мај, Дан здравих градова (у сарадњи са Институтом за јавно здравље Ниш, Градским заводом за јавно здравље Београд а од 2023. г. и са Институтом за јавно здравље Крагујевац); 7. април, Светски дан здравља; 22. април, Дан планте Земље; Европска недеља јавног здравља; Европска недеља имунизације; 9. мај, Дан Европе; 31. мај, Светски дан без дувана; 5. јун, Светски дан заштите животне средине; 18. новембар, Европски дан посвећен рационалној употреби антибиотика;
- Спроведено пет конкурса за едукаторе из области здравственог васпитања: „Мој допринос здрављу заједнице", са доделом награда, која од 2022. године носи назив: Награда за изузетан здравствено-васпитни рад „Оља Нићифоровић Шурковић", по прерано преминулој првој координаторки чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО (мандат 2012-2021. г);

- Спроведен наградни конкурс „Мој Нови Сад“ за ликовне радове деце предшколског, основношколског и средњошколског узраста и литерарне радове младих средњошколског узраста 2024. г;
- Представљене активности Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО на стручним и научним скуповима и публикацијама у земљи: 1) предавање у оквиру панела „Урбани биодиверзитет, контекст ‘здравље’“, у организацији Градске библиотеке у Новом Саду, 11.7.2021. године и објављен текст у оквиру књиге „Нови Сад – биодиверзитетски град: нова култура за урбану природу” (Градска библиотека у Новом Саду, 2021) https://api.gbns.rs/wp-content/uploads/2022/01/Novi-Sad_BiodiverCity.pdf; 3) Предавање у оквиру „Зеленог хакатона“, Научно-технолошки парк Универзитета у Новом Саду, 9.5.2022. г; 4) усмена презентација рада *„Novi Sad City Health Profile 2024 – Health Promotion Planning for 8th phase of WHO European Healthy Cities Network“* на Међународном конгресу „Јавно здравље – достигнућа и изазови“, поводом 100 година од оснивања Института за јавно здравље Србије „Др М. Ј. Батут“, 15-16.10.2024, Београд; усмена презентација рада *Preventive strategies in health promotion for ensuring the right to health* на Међународној научној тематској конференцији „Право на здравље“, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Огранак Српске академије наука и уметности у Новом Саду, 30-31.10.2025. године, Нови Сад;
- Координација и израда предлога „Плана јавног здравља Града Новог Сада“;
- Израда и штампање публикације: „Водећи примери пракси здравих градова на преласку из VII у VIII фазу Европске мреже здравих градова СЗО - Водич за доносиоце одлука, ангажоване стручњаке и заинтересоване стране при приступању Европској мрежи здравих градова СЗО и континуираном испуњавању услова чланства“;
- Заговарање чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО кроз учешће у Тематској радној групи за друштвени развој (област здравствена заштита) за израду „Плана развоја Града Новог Сада за период 2022-2032. година“;
- Спроведена је „Брза процена“ квалитета живота у Граду Новом Саду, методом *Rapid Participatory Assessment (RPA)* анализе, 15-31.3.2024. године. У истраживању је учествовало 102 процењивача (представници градских управа Града Новог Сада, Скупштине Града Новог Сада, Градског већа Града Новог Сада, установа образовања, здравствене заштите, социјалне и дечије заштите, културе, политичких партија, удружења грађана и привредних субјеката). Спроведена је семиквантитаивна, квалитативна и семантичка (тематска) анализа одговора на 5 питања (Какав је, за Вас, Град Нови Сад? Како живе Новосађани? Шта умањује квалитет живота у Новом Саду? Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду? Какав Нови Сад желите да видите за десет година?) – и утврђено је 5 приоритетних подручја деловања, по рангу: 1. Екосистем; 2. Доступност и приступачност; 3. Урбано планирање и развој; 4. Сигурност и 5. Култ̃ура – који су представљали основу за рад на Консензус конференцији „Нови Сад – здрав град“.
- Организована је „Консензус конференција – Нови Сад ‘Здрав град’“ https://izjzv.org.rs/app/novisad-zdravgrad/kk.html, 23.5.2024. године, у Савезу омладинских удружења – ОПЕНС, на коју су позвани представници градских управа Града Новог Сада, одборничких група Скупштине Града Новог Сада, установа здравствене и социјалне заштите, удружења грађана и привредних субјеката који су учествовали у „брзој процени“ квалитета живота у Граду Новом Саду (92 учесника), са циљем да се обезбеди основ за израду Здравственог профила и Градског плана здравља (одн. Плана јавног здравља) према партиципативном методу ЕМЗГ СЗО (неопходно за испуњавање услова чланства у VIII фази ЕМЗГ СЗО). Консензус конференцију је водило 24 запослених из Института за јавно здравље Војводине. Обрађени резултати

рада у фокус-групама у сажетом обиму представљају део публикације Здравствени профил Града Новог Сада;

- Сачињен је Здравствени профил Града Новог Сада за 2024. годину;
- Формирање Радне групе за послове у вези са учешћем Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО у оквирима рада Савета за здравље, која има улогу „управљачке групе" здравог града (*Steering group*) - у току;
- Сачињена три Плана спремности и одговора на јавноздравствене претње у кризним и ванредним ситуацијама (2025. г) за сезонски грип/*COVID-19*; грозницу Западног Нила и аерозагађење (*IPA* пројекат „ЕУ за здравствени систем Србије", у сарадњи Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут", представника Канцеларије СЗО у Србији и СКГО);
- Евалуација активности VII фазе Европске мреже здравих градова СЗО подразумевала је попуњавање упитника о реализованим активностима током трајања фазе.

Град Нови Сад је у својим активностима, програмима и пројектима давао значај свим кључним темама, а посебно се истичу брига о деци и старима, социјална и здравствена заштита, превенција обољења и промоција здравља, активан живот, здраво окружење, транспорт и урбано планирање, као и развој социо-културних вредности. Међу бројним активностима које за исход имају очување и унапређење здравља становника Града Новог Сада као пример се могу издвојити:

- Програми и пројекти из области здравства од изузетног значаја за Град Нови Сад:

- из области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести које реализују здравствене установе: едукација предшколске и школске деце, едукација едукатора (здравствених радника, васпитача, учитеља, стручних сарадника и др.), креирање едукативног и здравствено-васпитног материјала за рад са циљним групама, промоција превентивних прегледа и здравог понашања, јавне манифестације, вршњачка саветовалишта и друго, са најзначајнијим јавно-здравственим темама као што су: правилна исхрана, контрола садржаја соли у оброцима организоване друштвене исхране деце и студената физичка активност, превенција пушења и злоупотребе алкохола, хигијенске навике, превенција заразних болести, мапирање ризика од заразних болести које преносе комарци, превенција повреда и друго, и Анализа здравственог стања становништва Града Новог Сада (витално-демографски показатељи, показатељи морталитета и морбидитета, показатељи рада и коришћења здравствене службе, показатељи стања животне средине, епидемиолшке ситуације и подаци циљаних истраживања);
- из области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести које реализују удружења са значајним темама као што су унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом, превенција шећерне болести, превенција алкохолизма, ретке и тешке болести (деменција, Алцхајмерова болест, мултипла склероза) и друго;
- из области превенције хроничних незаразних болести који се баве превенцијом и контролом најзначајнијих фактора ризика за настанак кардиоваскуларних оболења, малигних болести, хроничних респираторних болести, шећерне болести, раним откривањем и правовременим лечењем, путем едукације становништва и здравствених радника, промоције превентивних прегледа, јавних манифестација и едукативних материјала;
- из области заштите менталног здравља које реализују здравствене установе и удружења а који се баве: анализом детерминанти менталног здравља као аспеката здравственог стања становништва Града Новог Сада са предлогом мера за његово очување и унапређење (само здравствене установе); промоцијом менталног здравља и универзалне превенције менталних поремећаја; заштитом и унапређењем менталног здравља и превенцијом менталних поремећаја осетљивих друштвених група; превенцијом, едукацијом и подизањем свести грађана о значају правовременог откривања и третмана менталних поремећаја; и унапређењем менталног здравља и превенцијом менталних поремећаја;

- из области превенције ХИВ/*AIDS*-а који се баве едукацијом и упознавањем са основним карактеристикама ХИВ и хепатитис Ц инфекције, свим нивоима превенције настанка ХИВ и хепатитис Ц инфекција код особа у ризику и општег становништва, раним откривањем ХИВ инфекција и унапређењем менталног здравља и превенције менталних поремећаја код ХИВ позитивних особа; Град је од 2021. године потписник Париске декларације о градовима брзог одговора за окончање епидемије *AIDS*-а (за остваривање 90-90-90 циљева које је поставио *UNAIDS*, што значи да 90% особа које живе са ХИВ-ом сазнају свој статус, 90% оних који знају да су ХИВ позитивни добијају антиретровирусну терапију, а 90% лечених одржавају супресију вируса, чиме чувају здравље и значајно смањују ризик преношења ХИВ-а).
- из области превенције болести зависности које реализују здравствене установе: пројекти примарне превенције који се баве едукацијом различитих популационих група и пројекти у оквиру секундарне и терцијарне превенције;
- из области превенције превенције болести зависности које реализују удружења: едукација школске деце и младих, родитеља и старатеља и вршњачка едукација из области превенције злоупотребе психоактивних супстанци путем предавања и радионица, едукативних материјала кроз јавних манифестација, као и пројекти са циљем секундарне и терцијарне превенције, који подразумевају мотивацију за третман, психосоцијалну рехабилитацију и ресоцијализацију зависника од дрога и њихових родитеља;
- из области пронаталитетне популационе политике: пројекти унапређења репродуктивног здравља намењени школској деци, младима, трудницама и породиљама, путем едукације, едукативних материјала, анкетних истраживања и друго;
- Програм контроле нутритивне вредности и здравствене безбедности хране и чистоће брисева површина и руку запослених у објектима у којима је организована исхрана специфичних категорија становништва у Граду Новом Саду и процене ризика по здравље;
- У периоду 2019-2021. година, Градска управа за здравство Града Новог Сада је уз подршку Министарства за бригу о породици и демографију РС (путем јавног позива за доделу бесповратних средстава за суфинансирање мера популационе политике јединица локалне самоуправе у РС) опремила Градски центар за унапређење репродуктивног здравља Дома здравља „Нови Сад". У сарадњи са Институтом за јавно здравље Војводине и Домом здравља „Нови Сад" спроведена је бесплатна имунизација 1.510 девојчица и девојака узраста 9-19 година са четворовалентном вакцином против хуманог папилома вируса, а Нови Сад је први град у Србији који је ово омогућио (тек од 2022. године је деветовалентна ХПВ вакцина бесплатно доступна у оквиру обавезног здравственог осигурања, као препоручена вакцина за децу и младе оба пола, узраста 9-19 година);

- Програми и пројекти из области социјалне заштите којима се обезбеђује:

- подршка породицама са децом: новчана помоћ, субвенције за боравак и исхрану деце у предшколским установама и школама, бесплатне аутобуске карте за вишечлане породице, Сигурна кућа, Свратиште за децу улице и Сигурна женска кућа и др;
- подршка особама са инвалидитетом: рана интервенција и стимулација деце, рад дневних боравака за децу са сметњама у развоју са едукативним, рекреативним и програмима психолошке подршке и радионицама, становање уз подршку; обезбеђење услуге личног пратиоца за 500 корисника; улагање у ШОСО „Милан Петровић"; удружењима обезбеђен пословни простор по умањеној закупнини; обезбеђен бесплатан боравак и исхрана деце са сметњама у развоју у вртићима и школама, новчана помоћ породицама, бесплатне годишње карте за превоз, налепнице за возила, као и бесплатне улазнице и кабине на „Штранду"; уређена паркинг места за особе са инвалидитетом; све новије улице имају оборене ивичњаке и потпуну тактилну сигнализацију.

- подршка Ромској популацији: подршка интеграцији у образовни систем, програми едукације и интеграције у радну и животну средину, пројекти социјалне инклузије и програми социјалне помоћи;
- подршка старијим особама: прихватилиште и дневни боравак за одрасла и старија лица, 16 клубова пензионера, дневни боравци са едукацијама и радионицама, помоћ у кући, бесплатан превоз за старије од 65 година и друго;
- унапређење положаја старијих особа: програми медицинско социјалне заштите и психосоцијалне подршке старијима, као што су дневни боравак за старе са отвореном мрежом заштите, дневни боравак за оболеле од Алцхајмерове болести, инфо центар, манифестација „Сунчана јесен живота" и др.
- подршка избеглим и интерно расељеним лицима: програми и пројекти социјалног становања и подршке унапређењу животних услова;
- смањење сиромаштва: програми новчане и материјалне помоћи, Народна кухиња, бесплатни уџбеници за децу, преноћиште за бескућнике и „децу улице" и др.

- Учешће Града Новог Сада у пројекту: „Подршка локалним самоуправама за ширење добрих политика и пракси подршке родитељству" (УНИЦЕФ, СКГО и конзорцијум институција и организација).
- Програми и пројекти у области спорта и рекреације којима се обезбеђује бесплатно редовно бављење разноврсним облицима физичке активности кроз структуриране часове и организацију такмичења, пре свега за децу школског и предшколског узраста и младе.
- Програми и пројекти праћења, контроле и унапређења фактора животне средине кроз пројекте праћења стања параметара животне средине (квалитет ваздуха, воде, земљишта, ниво буке, зрачење, аерополен), подстицајно-превентивне и санационе пројекте у смислу уређења и озелењавања градских површина и управљања отпадом, програми унапређења свести и едукације о заштити животне средине (рециклирање, озелењавање, чување природе и одговорно понашање).
- Видљивим достигнућима у области културе и омладинских политика у Граду Новом Саду током VII фазе ЕМЗГ СЗО (Нови Сад – Европски град младих 2019. године; и Нови Сад – Европска престоница културе за 2022. годину) значајно су унапређене и кључне детерминанте здравља становништва: више јавних простора који подстичу кретање, дружење и безбедност; јача социјална повезаност и солидарност; више могућности за учешће грађана; смањење ризика од социјалне изолације, насиља и ризичних понашања; интергенерацијска сарадња и пораст квалитета живота. Нови Сад је једна од ретких Европских престоница младих и културе која се просторима једнако посветила као и програмима, а који ће се вероватно испоставити као најважнији и највидљивији легати титула и то кроз обнову пет културних средишта града – Подграђе из 17. века, Алмашки крај из 18. века, центар града из 19. века, Дистрикт из 20. века и мрежа културних станица која је нови модел 21. века, од којих су Омладински центар ОПЕНС и Студентски културни центар намењени младима, а 6 културних станица су у приградским или субурбаним насељима.

Карактеристике и захтеви VIII фазе Европске мреже здравих градова СЗО (2026-2030)

Како Европска мрежа здравих градова СЗО улази у VIII фазу, њен свеукупни циљ остаје непромењен: унапређење здравља, добробити и једнакости за све, кроз решавање изазова урбаног здравља путем сарадње, иновација и одрживости.

Обухватајући период од 2026. до 2030. године, VIII фаза се блиско усклађује са завршним периодом Циљева одрживог развоја Уједињених нација до 2030. године, представљајући кључну прилику да се појачају напори и убрза напредак ка остваривању циљева одрживог развоја повезаних са здрављем, у тренутку када се ова глобална агенда приближава свом крају.

Овај период се такође поклапа са усвајањем Четрнаестог општег програма рада СЗО, који истиче промоцију здравља, обезбеђивање и заштиту здравља и благостања за све људе, свуда, као и са Другим европским програмом рада за период 2026–2030: „Уједињено деловање за боље здравље."

Кључне теме осме фазе остају исте као у седмој, али им се додаје још једна – **„припремљеност"**:

1. Улагање у **људе** који који чине наше градове;
2. Дизајн урбаних **простора** који унапређују здравље и благостање;
3. Подстицање већег учешћа (**партиципације**) и партнерства за здравље и благостање;
4. Побољшање напретка заједнице и приступа јавним добрима и услугама (**просперитет**);
5. Промоција **мира** и сигурности кроз инклузивна друштва;
6. Заштита **планете** Земље од деградације, укључујући одрживу потрошњу и производњу.
7. Изградња отпорних градова који се ефикасно **припремају** за здравствене кризе и ванредне ситуације, спречавају их и одговарају на њих (ново).

Посвећеност новој теми у VIII фази, припремљености, додатно је ојачана Бурском обавезом, коју су усвојили градоначелници и локални доносиоци одлука ЕМЗГ СЗО на Годишњем пословном састанку одржаном у јуну 2025. године у Бурси, Турска. Бурска обавеза надовезује се на наслеђе Консензуса градоначелника из Копенхагена, поновним потврђивањем вредности мира, једнакости, инклузије и одрживости, прилагођавајући их сложеним реалностима савременог доба, уз наглашен фокус на припремљеност и друге теме као што су дигитална трансформација, родна равноправност и прелазак ка економијама благостања.

Визија VIII фазе ЕМЗГ СЗО: „Осма фаза ЕМЗГ СЗО осмишљава здравије, инклузивније и отпорније градове који стављају заједнице у центар доношења одлука. Она даје приоритет будућим генерацијама, еколошкој одрживости, економском благостању и здрављу током живота – вођена принципима једнакости, иновација и учешћа."

Предвиђено је да циљеви VIII фазе буду усклађени са кључним темама VIII фазе и да се остварују на интегрисан начин, подстичући градове да у свом локалном планирању и спровођењу разматрају међусобну повезаност социјалних, еколошких, економских и политичких детерминанти здравља.

Овај интегрисани приступ обезбеђује да градови могу прилагодити своје активности, док истовремено колективно доприносе здравијем, равноправнијем и отпорнијем Европском региону.

Циљеви Осме фазе су следећи.

1. Унапредити здравствену једнакост решавањем неједнакости у системима, услугама и здравственим исходима (повезује се са темама „људи" и „учешће"). Обезбедити да све особе, без обзира на узраст, пол, порекло или социоекономски статус, имају равноправан приступ здравственим услугама, безбедном окружењу и могућностима које подстичу благостање, социјалну кохезију и квалитет живота.
2. Изградити одржива урбана окружења која штите здравље, обезбеђују безбедност и мир и која су опремљена да спрече, издрже и опораве се од криза повезаних са климом, здрављем, конфликтима и другим областима (повезује се са темама „место", „планета", „припремљеност" и „мир"). Ојачати урбана окружења да буду одржива, отпорна на климатске промене и подржавајућа за здравље, безбедност и социјалну кохезију, истовремено јачајући капацитете градова да се припреме, спрече и одговоре на кризе повезане са здрављем, животном средином и другим областима.
3. Подстицати напредне и просперитетне заједнице промовисањем менталног благостања, охрабривањем активног учешћа и подршком локалним економијама које унапређују квалитет живота током целог животног века. (повезује се са темама „просперитет", „учешће" и „мир"). Промовисати локалне економије које дају приоритет људском благостању (добробити) у односу на финансијски раст, како би се ојачао просперитет и мир у заједницама.

Захтеви за градове чланове и апликанте за VIII фазу ЕМЗГ СЗО

Почетна подношења неопходних докумената за градове апликанте и постојеће градове чланове

1. Имејл Секретаријату ЕМЗГ СЗО

Градови који су заинтересовани да постану именоване чланице Европске мреже здравих градова СЗО у VIII фази треба да упуте имејл Секретаријату ЕМЗГ СЗО, у ком се исказује ово интересовање, на адресу eurohealthycities@who.int.

Када Секретаријат прими имејл са исказаним интересовањем, одговориће тако што ће доставити нацрт писма о исказивању интересовања, који је потребно прилагодити и потписати од стране градоначелника града апликанта, као и фактуру за почетну чланарину.

Градови апликанти се дефинишу као:

- градови који први пут аплицирају за прикључење ЕМЗГ СЗО;
- бивши градови чланице из фаза I до VI који аплицирају за поновно приступање ЕМЗГ СЗО;
- актуелни градови чланице који у VII фази нису били званично именовани; и
- апликанти који су у процесу разматрања за именовање у VII фази, а још увек нису именовани и
- Градови који су именовани чланови VII фазе ЕМЗГ СЗО.

2. Писмо о исказивању интересовања

Градови морају имати трајну подршку локалне самоуправе и подршку кључних доносилаца одлука из различитих сектора, у складу са приступом здравог града и циљевима ЕМЗГ СЗО.

Мора се поднети писмо о исказивању интересовања, потписано од стране градоначелника или водећег политичког представника града. Писмо о исказивању интересовања треба да садржи:

- интересовање града да постане члан ЕМЗГ СЗО у VIII фази и опредељење за партнерство са различитим актерима;
- опредељење града да обезбеди ресурсе за подршку спровођењу VIII фазе и да плаћа годишњу чланарину током трајања VIII фазе (2026–2030);
- опредељење града да учествује у средњорочној и завршној евалуацији VIII фазе;
- учешће града у активностима ЕМЗГ СЗО, као што су састанци, годишњи пословни састанак и сл. и
- контакт податке координатора за VIII фазу, укључујући адресу електронске поште.

Додатне смернице биће достављене по потреби.

3. Писмо подршке (или одлука/резолуција или еквивалентан акт) Градског већа

Градови морају доставити писмо подршке, одлуку или резолуцију Градског већа, или други званични документ који потврђује подршку града за учешће у VIII фази. Овај документ је важан јер ојачава политичку посвећеност града и потврђује његово ангажовање у ЕМЗГ СЗО.

Да би се избегло кашњење у плаћању чланарине, градови могу започети процес прибављања овог акта паралелно са испуњавањем других корака у поступку именовања. Секретаријат ЕМЗГ СЗО препознаје да формално одобрење скупштине града/градског већа може захтевати време због интерних процедура; међутим, потврда да је процес иницран треба да буде достављена на самом почетку, а коначни документ доставља се чим постане доступан.

Секретаријат ће обезбедити пример и смернице за израду и достављање писма.

4. Финансијски допринос

Градови који аплицирају за именовање морају уплаћивати годишњи финансијски допринос који се директно уплаћује СЗО.

Градовима ће бити послата фактура и биће им достављене смернице о начину уплате након што Секретаријат ЕМЗГ СЗО прими имејл са исказивањем интересовања.

За градове који аплицирају 2026. године или раније, годишња чланарина за VIII фазу остаће непромењена у односу на VII фазу.

Међутим, услед пораста оперативних трошкова, смањеног основног финансирања СЗО за активности на нивоу градова и активности ЕМЗГ СЗО, као и потребе да се очува одрживост и заједнички напредак ЕМЗГ СЗО у VIII фази, постепено повећање чланарина биће уведено почев од 2027. године. За земље са нижим приходима, у периоду 2026-2030. година, износиће (редом): 3500, 3750, 4000, 4250, 4500 *USD*, док ће за земље са средњим и вишим приходима износити (редом): 6000, 6250, 6500, 6750 и 7000 *USD*. Градови чланице су се на Годишњем пословном састанку 2025. године сагласили да је постепено повећање оправдано, под условом да буде најављено унапред. Посебно је значајно што чланарина није мењана од 2007. године.

Ова корекција ће омогућити континуитет квалитетног ангажовања и подршке градовима чланицама. Промена ће бити комуницирана благовремено како би градови могли да је ускладе са својим годишњим буџетским процесима.

Именовани градови морају да уплате своју годишњу чланарину на време. Градови који нису редовни у плаћању неће моћи да учествују у одређеним активностима, укључујући подношење номинација и гласање на изборима за Саветодавни комитет. Поред тога, градови са доспелим, а неизмиреним чланаринама могу изгубити или имати ограничен приступ ресурсима ЕМЗГ СЗО. Градови који нису у могућности да изврше уплату на време треба да обавесте Секретаријат, који ће њихову ситуацију разматрати појединачно.

Пријава за VIII фазу за градове који аплицирају и постојеће градове-чланове

Пријава за VIII фазу попуњава се путем онлајн формулара и на енглеском језику. Офлајн верзија (PDF) биће доступна за потребе планирања.

Као и у VII фази, градови - чланови ће извештавати о три примера добре праксе и три приоритетне области деловања које ће спроводити током трајања VIII фазе.

Добре праксе и приоритетне области деловања за градове

Добра пракса представља прилику да се прикаже оно што у вашем граду добро функционише и да се подстакне учење међу градовима. Добра пракса треба да:

- буде јасно дефинисана и усмерена на одређени циљ или тему, уз могућност усклађивања са више тема фазе VIII, и може да обухвати више координисаних активности које заједно доприносе истом циљу (нпр. унапређење активне мобилности кроз унапређење инфраструктуре, проширење зелених површина и спровођење мера безбедности у саобраћају);
- показује потенцијал за значајан утицај и да буде пример који други градови могу да поделе или прилагоде, ради међусобног учења;
- буде праћена помоћу релевантних индикатора усклађених са локалним контекстом и капацитетима, како би се информисале средњорочне и завршне евалуације града.

Приоритетна област деловања представља стратешку област коју је ваш град препознао као кључну за деловање током VIII фазе. Она одражава најважнији изазов или развојну прилику за унапређење здравља и благостања и усмерава где ће град концентрисати напоре, партнерства и ресурсе. Приоритетна област деловања треба да:

- по могућности проистекне из Здравственог профила града, укључивања заједнице или процене потреба у области здравствене равноправности (за Нови Сад су путем

Консензус конференције утврђене теме: 1. Екосистем; 2. Доступност и приступачност; 3..Урбано планирање и развој; 4. Сигурност и 5. Култура;

- буде јасно дефинисана и усмерена на конкретан циљ или тему, уз могућност усклађивања са више тема фазе VIII, и може да обухвати више координисаних активности које заједно доприносе истом циљу (нпр. унапређење активне мобилности кроз унапређење инфраструктуре, проширење зелених површина и спровођење мера безбедности у саобраћају);
- обухвати кључне здравствене исходе или групе становништва којима је потребна посебна пажња;
- буде праћена помоћу релевантних индикатора усклађених са локалним контекстом и капацитетима, како би се информисале средњорочне и завршне евалуације града.

У оквиру процеса пријаве, од градова ће се тражити да укратко опишу сваку изабрану добру праксу и приоритетну област, укључујући:

- ниво уочене политичке посвећености;
- да ли добра пракса или приоритетна област укључује међусекторску или институционалну сарадњу;
- на који начин добра пракса или приоритетна област обезбеђује инклузивност и укључивање различитих група у заједници;
- усклађеност са најмање једним од три општа циља VIII фазе;
- усклађеност са једном или више кључних тема VIII фазе;
- Циљеве одрживог развоја УН, циљеве и индикаторе (опционо);
- локалне индикаторе (опционо).

Предлогом одлуке о давању подршке за учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, која је припремљена у складу са правилима и захтевима Светске здравствене организације, утврђено је да Скупштина Града Новог Сада подржава учешће Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, да прихвата циљеве и захтеве ове фазе и да се средства потребна за приступ и реализацију VIII фазе, као и за годишње чланарине за све активности у VIII фази обезбеђују у буџету Града Новог Сада.

Уз Предлог одлуке достављен је и Предлог закључка којим Скупштина Града Новог Сада овлашћује Градско веће Града Новог Сада да, у циљу испуњавања захтева VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, упути писмо подршке за пријаву Града Новог Сада за учешће у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације и образује радно тело са улогом управљачке групе ("Steering group"), а Градоначелника Града Новог Сада да упути писмо Светској здравственој организацији о исказаном интересу и опредељењу да Град Нови Сад учествује у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, именује координатора за реализацију VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, као и да предузме све друге неопходне мере и радње ради приступања и учешћа Града Новог Сада у VIII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације.

В.Д. НАЧЕЛНИКА

Мр Драгана Којчиновић

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ВОЈВОДИНЕ
Футошка 121, 21000 Нови Сад
Централа: (021) 422-255; 4897-800
Директор: (021) 6622-784; 4897-886
Факс: (021) 6613-989
E-mail: izjzv@izjzv.org.rs
www.izjzv.org.rs
ПИБ 100452714
Матични број 08246912

Број: 01-836/4
Датум: 9.12.2025. године
Нови Сад

1621
09. XII. 2025.

ГРАД НОВИ САД
Члан Градског већа задужен за социјалну заштиту и бригу о породици и деци и здравство
***MSc* Соња Радаковић**

ГРАД НОВИ САД
ГРАДСКА УПРАВА ЗА ЗДРАВСТВО
Мр Драгана Којадиновић

ПРЕДМЕТ: Иницијатива за приступање и реализацију VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО) 2026-2030. године: „Нови Сад – здрав град"

Поштовани,

Обраћамо Вам се са образложењем иницијативе за приступање и реализацију VIII фазе (радног програма) Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације 2026-2030. године: „Нови Сад – Здрав град", имајући у виду значај и предности наставка чланства Града Новог Сада у овој мрежи.

О б р а з л о ж е њ е

Град Нови Сад примљен је у Европску мрежу здравих градова Светске здравствене организације у децембру 2011. године, тј. придружио се у V фази ове иницијативе којом руководи Регионална канцеларија СЗО за Европу. Ова фаза се окончала 2013. године, након чега је Град Нови Сад успешно реализовао активности VI фазе, 2014-2018. године, када је имао и статус „именовани град-члан", односно, град са статусом именованог члана (енгл. "*designated member*"), с обзиром да је у претходној фази развио Здравствени профил са Оквиром Градског плана за здравље – предуслов за поменути статус.

Током VII фазе, 2019 – 2025. година, која је продужена за две године због *COVID-19* пандемије, Град Нови Сад тежио је да у свим областима рада инкорпорира посвећеност Града Новог Сада чланству у ЕМЗГ СЗО. Ово је период када је донесен План развоја Града Новог Сада за период 2023-2030. година, који је еквивалент Градском плану за здравље, јер реферише на све Циљеве одрживог развоја УН (који глобално и локално представљају и циљеве за унапређење одредница здравља), експлицитно изражава посвећеност Града Новог Сада чланству у VIII и IX фази ЕМЗГ СЗО, предвиђа развој Плана јавног здравља Града Новог Сада и суштински доприноси свим циљевима VII и VIII фазе ЕМЗГ СЗО.

1.1 О концепту Здравих градова

Здрави градови су глобални покрет који је настао у Европи, где Европска мрежа здравих градова СЗО активно ангажује локалне самоуправе од 1988. године, стављајући здравље на

високо место у политичким, друштвеним, економским и еколошким агендама градских управа и чинећи да унапређење здравља буде перспектива свих градских политика. У то време, он је настао као политичко, интердисциплинарно и интерсекторско стратешко средство за примену глобалне стратегије СЗО „Здравље за све" на локалном нивоу, препознајући кључну улогу локалних власти у здрављу и одрживом развоју. Од свог почетка, мрежа је била утемељена на дефиницији здравља СЗО („Здравље је стање потпуног физичког, психичког и социјалног благостања а не само одсуство болести и онеспособљености", 1948. г) и Повељи о промоцији здравља из Отаве, 1986. године, када је први пут дата дефиниција промоције здравља, као „процеса оспособљавања људи да повећају контролу над својим здрављем и унапреде га". Том приликом наглашено је да су предуслови за здравље: мир, сигурност, образовање, исхрана, зарада, стабилни еко-системи, трајни ресурси, друштвена правда и једнакост, а наглашено је да оквир промоције здравља укључује више него што је здравствена заштита, унпређење здравља и стил живота. Касније, *Lawrence Green*, даје једну оперативнију дефиницију промоције здравља, која овај термин суштински одваја од „унапређења здравља" (са којим се и данас врло често меша) и тиме ствара доследан проблем у превођењу ове синтагме на српски језик: „Промоција здравља је комбинација здравственог васпитања и других организационих, политичких и економских програма дизајнираних да потпомогну промене у понашању и животној средини које воде унапређењу здравља."

Покрет за здраве градове је био пионирски покретач промена а сада, већ три и по деценије, ствара здравије урбане средине које подржавају здравље и добробит људи који у њима живе. Такође, овај покрет је инспирисао развој мреже Здравих градова у свим другим регионима СЗО, стварајући глобални подстицај за здраве градове.

Покрет за здраве градове промовише свеобухватну и системску политику у планирању за здравље. Град се прихвата као сложен организам који „живи, дише, расте" и стално се мења. **Здрав град је онај град који стално унапређује своју околину и проширује своје ресурсе како би људи, пружајући подршку једни другима, могли да досегну свој највиши потенцијал.**

Појам „здрав град" подразумева процес, не само исход. Здрав град није само онај град који је досегао одређени ниво здравља. То је град у коме постоји свест о здрављу као важној друштвеној вредности и на чијем унапређењу желимо да континуирано радимо.

Полазна претпоставка концепта и покрета здравих градова је да се здравље може унапредити заједничким напорима појединаца и локалне заједнице и на тај начин смањити неједнакости у здрављу. Сви делови града треба да постану здрава места за живот: домови, тргови, улице, школе, радна места, паркови, транспортна средства... Поред тога, важна је и свест људи да својим стилом живота битно утичу на сопствено здравље, те је подстицање њиховог укључивања у све активности које имају утицај на здравље од великог значаја.

Покрет здравих градова се од почетка заснива на три кључна стратешка принципа:

1. **Мултисекторска сарадња** – с обзиром на то да здравље није само одговорност здравствене службе већ и других сектора,
2. **Активна партиципација становништва** – кроз самопомоћ, програме заједничке подршке и помоћи и учешће у доношењу одлука битних за здравље, и
3. **Здрава животна средина** – биолошка, физичка, социјална, са правом људи да живе у здравој средини

Дакле, **здрав град је онај град који стално ствара и унапређује своје физичко и социјално окружење и развија ресурсе заједнице који омогућују људима да се узајамно подржавају у вођењу свих животних функција и развоја, до њиховог максималног потенцијала.**

1.2 Европска мрежа здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО) и Град Нови Сад

Европска мрежа здравих градова СЗО еволуирала је кроз серију петогодишњих радних програма који се називају фазама.

Данас су **циљеви ЕМЗГ СЗО унапређени и они гласе:**

1. Промовисати активности које ће ставити здравље високо на социјалну и политичку агенду градова.

2. Промовисати политике и активности за здравље и одрживи развој на локалном нивоу које наглашавају решавање социјалних, еколошких и комерцијалних детерминанти[1] здравља, како би се смањиле здравствене неједнакости.
3. Подстицати међусекторску и партиципативну управу за здравље, благостање и једнакост примењујући приступ „здравље у свим политикама" у оквиру локалних политика и интегрисаних приступа планирању.
4. Развијати експертизу у политици и пракси и користити поуздане податке, доказе и иновативне методе за промоцију здравља у свим градовима у Европском региону СЗО кроз сарадњу са локалним институцијама, истраживачима, практичарима и заједницама.
5. Јачати солидарност, сарадњу и пословне везе између локалних самоуправа, заједничких мрежа и релевантних урбаних и здравствено оријентисаних агенција унутар и између европских градова, земаља и региона.
6. Обезбедити да Мрежа остане доступна, инклузивна и да одговара на потребе свих европских држава-чланица кроз активно учешће чланова, сарадњу и заједничку одговорност.

Организациона структура ЕМЗГ СЗО је следећа:

- Секретаријат ЕМЗГ СЗО

Секретаријат ЕМЗГ СЗО пружа политичку, стратешку и техничку подршку градовима-члановима и националним мрежама. Он подржава ангажовање чланова, развија ресурсе за изградњу капацитета и координише активности мреже како би се обезбедила усаглашеност са регионалним и глобалним стратегијама за здравље. Секретаријат такође служи као кључна веза између градова, земаља и СЗО.

- Научни комитет ЕМЗГ СЗО

Овај комитет чине независни научни и технички стручњаци и високи службеници СЗО које именује Регионална канцеларија СЗО за Европу у својству експерата током VIII фазе. Пословник о раду води ангажовање Научног комитета.

- Политички комитет ЕМЗГ СЗО

Овај комитет чине политички представници градова-чланова и националних мрежа. Представнике именује Регионална канцеларија СЗО за Европу. Пословник о раду води ангажовање Политичког комитета.

- Саветодавни комитет ЕМЗГ СЗО

Овај изабрани комитет координатора градова-чланова и националних мрежа пружа стратешке смернице, стручне увиде и информисане препоруке како би подржао циљеве и функционисање Мреже. То укључује подршку у планирању и координацији годишњег пословног састанка и техничке конференције, као и активно усмеравање Секретаријата и града-домаћина током састанка. Сваки члан комитета такође служи као примарни представник или контакт за одређени град-члан или националну мрежу. Они су одговорни за редовно ажурирање и ангажовање тих ентитета како би се осигурало да остану информисани и укључени.

- Радне групе и радне јединице (*task forces*) ЕМЗГ СЗО

Ове групе се фокусирају на специфична питања или приоритетне области како би подржале развој техничких смерница и обука, организовале и спроводиле курсеве и понудиле платформу за градове који су посвећени одређеним темама. Додатне радне групе могу бити уведене у VIII фази, у зависности од интересовања и капацитета градова-чланова да предводе и учествују. Тренутне радне групе и јединице укључују:

  - Радна група за здраво старење (2004–данас) ЕМЗГ СЗО

Ово је најстарија подмрежна техничка радна група. Фокусира се на промоцију и подршку здравом и активном старењу у урбаним срединама широм Европског региона

[1] Комерцијалне детерминанте здравља (*Commercial Determinants of Health – CDoH*) су фактори у пословном сектору и понашању корпоративних актера који утичу на здравље појединаца и популације – било позитивно, а чешће негативно (нпр. оглашавање дувана, алкохола, енергетских пића, брзе хране, игара на срећу и усмеравање огласа ка деци и младима кроз спонзорства и утицај преко инфлуенсера; финансирање истраживања за стварање „научних сумњи" и објава у „предаторским" часописима а потом ширење таквих лажних научних информација; лобирање за неусвајање законских мера ограничења употребе по здравље штетних производа итд).

СЗО. Основана је ради решавања изазова и могућности повезаних са старењем популације. Радна група сарађује са градовима-члановима на развоју и спровођењу стратегија које побољшавају благостање старијих особа. Координатор Града Новог Сада је члан ове радне групе од 2022. године.

- Радна група за животну средину и здравље (2017–данас) ЕМЗГ СЗО

Ова група пружа платформу за градове који желе да ојачају рад на темама животне средине и здравља и развију алате и смернице. Радна група блиско сарађује са Европским центром СЗО за животну средину и здравље.

- Радна група за места (заједнице), здравље, неједнакости и благостање (2018–данас) ЕМЗГ СЗО

Алат *Place Standard* је покренут 2015. године и први пут представљен у ЕМЗГ СЗО 2017. г. Он пружа практично решење за идентификовање шта добро функционише у неком граду, шта треба побољшати и које су могуће солуције и то на колаборативан и инклузиван начин. Димензије алата *Place Standard* усклађене су са Циљевима одрживог развоја УН и користе га градови-чланови Мреже, за реализацију теме „Места/заједнице" (*Place*).

- Радна група за здравље у свим политикама (2024–2026) ЕМЗГ СЗО

Циљ је прикупити праксе и искуства о томе како конкретно применити приступ „здравље у свим политикама" и идентификовати препреке и подстицаје за његову примену на локалном нивоу.

Европска мрежа СЗО је при крају VII фазе (2019–2025. година), која је продужена због пандемије *COVID*-19. Оквир имплементације за VII фазу заснован је на шест основних тема и три стратешка циља. Пошто је политичка посвећеност фундаментална за имплементацију, она је вођена политичким мандатом усвојеним у фебруару 2018. године – Консензусом градоначелника из Копенхагена, заснованом на шест основних тема – људи, места, учешће, просперитет, мир и планета.

Данас је више од 1400 градова чланова ЕМЗГ СЗО, посредством 88 именована града, а постоји и 20 акредитованих националних мрежа. Овим концептом је обухваћено више од 185 милиона људи у Европском региону СЗО.

Визија чланства Новог Сада у ЕМЗГ СЗО је: „Град који из године у годину унапређује здравље и квалитет живота свих који у њему живе и бораве. Сваки плански документ Града Новог Сада, кроз циљеве, мере и активности, високо вреднује детерминанте које највише доприносе здрављу и квалитету живота свих који у њему живе и бораве."

НОВИ САД
ЗДРАВ ГРАД

1.3 Карактеристике VII фазе ЕМЗГ СЗО – кључне теме и стратешки циљеви

Здрави градови су места **просперитета,** заједнице где се предузимају инклузивни, одговорни и **партиципативни** процеси у потрази за здрављем, благостањем, **миром** и општим добром.

Они воде својим примером на локалном и глобалном нивоу, у интеракцији са **планетом** и другим актерима како би створили физичко, социјално и културно окружење које је осмишљено тако да подједнако оснажи и оспособи све људе, омогућујући им да достигну свој пуни људски потенцијал.

ЕМЗГ СЗО у VII фази (2019-2025. г), као стратешки циљ, укључује имплементацију европске политике – „Здравље 2020" која се залаже за остваривање највиших стандарда здравља који могу да се достигну. Стратешки циљеви политике „Здравље 2020" односе се на већу равноправност и боље управљање у области здравља, унапређење здравља за све и смањење неједнакости у здрављу, побољшање лидерства и заједничке одговорности за здравље, сарадњу на заједничким приоритетима политике за здравље.

Тренутни циљеви и теме Европске мреже здравих градова СЗО су добро утемељени у Циљевима одрживог развоја УН и у потпуности су и експлицитно усклађени са 1) Тринаестим генералним програмом рада СЗО (*WHO Thirteenth General Programme of Work*, 2019-2023,

GPW 13), који пружа оквир за рад на глобалном нивоу, потврђујући да су управљање здравством и мултисекторско деловање кључни за постизање универзалне покривености здравственом заштитом у државама чланицама; 2) Консензусом градоначелника из Копенхагена (*Copenhagen Consensus of Mayors*); 3) Повељом здравих градова из Белфаста (*Belfast Charter for Healthy Cities*) и 4) Европским програмом рада 2020-2025. године - „Заједничка акција за боље здравље у Европи" (*European Programme of Work, 2020–2025 – "United Action for Better Health in Europe"*) Регионалне канцеларије СЗО за Европу. Европска мрежа здравих градова СЗО директно доприноси приоритету 3. Европског програма рада на унапређењу здравља и благостања.

Стратешки циљеви Седме фазе ЕМЗГ СЗО су:

1. Унапређење здравља и благостања за све и смањивање неједнакости у здрављу;
2. Вођство путем примера на националном, регионалном и глобалном нивоу;
3. Подршка примени стратешких приоритета СЗО.

У оквиру VII фазе ЕМЗГ СЗО подржавани су градови у јачању напора да обједине кључне интересне стране да раде на унапређењу здравља и благостања, да унапреде лидерство и иновације, да ојачају потенцијале у решавању јавно-здравствених изазова. Израда здравственог профила града и градског плана здравља (или еквивалентни документ) представљају исходе међусекторске сарадње.

Кључне теме Седме фазе:

1. Улагање у **људе** који који чине наше градове;
2. Дизајн урбаних **простора** који унапређују здравље и благостање;
3. Подстицање већег учешћа (**партиципације**) и партнерства за здравље и благостање;
4. Побољшање напретка заједнице и приступа јавним добрима и услугама (**просперитет**);
5. Промоција **мира** и сигурности кроз инклузивна друштва;
6. Заштита **планете** Земље од деградације, укључујући одрживу потрошњу и производњу.

Главни изазови представљали су: пандемија *COVID-19*, старење становништва, климатске промене, заштита животне средине, неједнакости, економски и социјални изазови, миграције и урбанизација, хроничне незаразне болести и претње здрављу, као и потреба за управљањем и одговором политичара, система и служби/управе на локалном нивоу.

1.4 Активности у VII фази Европске мреже здравих градова - „Нови Сад – здрав град"

VII фаза Европске мреже здравих градова СЗО, која је трајала од 2019. до 2025. године, обухватала је следеће активности Града Новог Сада:

- Писмо Градоначелника Града Новог Сада о исказаном интересу и опредељењу да Град Нови Сад учествује у VII фази Европске мреже здравих градова упућено Секретаријату Европске мреже здравих градова СЗО у Регионалној канцеларији Светске здравствене организације за Европу;
- Стручно-техничка подршка Института за јавно здравље Војводине (ИЗЈЗВ) у реализацији чланства у VII фази ЕМЗГ СЗО у периоду 2019-2025. година, у виду 7 једногодишњих пројеката ИЗЈЗВ, финансираних из средстава Буџета Града Новог Сада, кроз Јавни конкурс за доделу средстава здравственим установама за реализацију пројеката у области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести, Градске управе за здравство Града Новог Сада; тим стручњака из ИЗЈЗВ има улогу стручног „координационог тела" које спроводи пројектне активности;
- Редовно измирење годишњег финансијског доприноса („чланарине") Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО у периоду 2019-2020. година у вредности од 3500 USD;
- Искуства дугогодишњих програма у области здравства и чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО пренесено је на друге градове у Србији, кроз сарадњу са Сталном конференцијом градова и општина Србије – Савеза градова и општина (СКГО) у виду коауторства у публикацији: „Приручник за стратешко планирање јавног здравља на локалном нивоу – мапа пута" и обуке свих општина и градова у Србији;

- Доношење Решења о именовању координатора активности Града Новог Сада (у даљем тексту „координатор") у ЕМЗГ СЗО (бр. 51-18/2022-II, од 30.05.2022. г) – проф. др Снежана Укропина;
- Учешће координатора на „онлајн" састанцима ЕМЗГ СЗО 3-4 пута годишње, са извештавањем Градске управе за здравство Града Новог Сада;
- Учешће координатора на Годишњим пословним и техничким конференцијама ЕМЗГ СЗО и то: 1) 22-24.11.2022. г, у Копенхагену, Данска (презентација рада *„Review of methods in health promotion: Mental Health Festival, experiences 2016-2020"*; прикључење Радној групи за здраво старење/РГЗС ЕМЗГ СЗО); 2) 21-23.11.2023. г у Утрехту, Холандија (представљен постер „Здраво старење у Новом Саду"/*Healthy Ageing in Novi Sad"* на састанку РГЗС; дат интервју за *Healthy Ageing - WHO Regional Office*, који је водио технички секретар *Yongjie Yon*; учешће у *Global „WE conversation", Museum for the UN (un.live)* са 4 учесника конференције и представницима из Лагоса, Нигерија; реализовано посредовање између организације *Regions for Health Network/RHN* у оквиру СЗО за Европу, са седиштем у Венецији и Покрајинског секретаријата за здравство АП Војводине (IX-XI 2024. г); 3) 16-19.6.2025. г, у Бурси, Турска (усмено представљен рад *„Health Promotion Program: 'Knowledge for Healthy Choices'"*; учешће на састанку РГЗС); на свакој конференцији координаторка чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО учествовала је на пленумима, радионицама, теренским посетама, сесијама за презентације радова и радним састанцима;
- Учешће координатора на Годишњој пословној и техничкој конференцији ЕМЗГ СЗО одржане виртуелним путем, 6.11.2024. г;
- Достављање Граду Новом Саду информације о формирању репозиторијума ЕМЗГ СЗО који је усмерен на изградњу капацитета обезбеђивањем техничких ресурса у облику стратешких извештаја и смерница, алата за процену утицаја на здравље и других производа релевантних за урбано здравље и градове https://urbanhealth-repository.who.int/home и коришћење портала за преузимање докумената у периоду 2022-2025. година;
- Учешће координатора и ангажованог тима из ИЗЈЗВ на 38 тематских вебинара и „онлајн" предавања у периоду 2022-2024. г;
- Упознавање координатора са 103 докумената (извештаја, водича, резултата истраживања, представљања нових координатора, националних мрежа здравих градова и сл) на порталу за размену садржаја ЕМЗГ СЗО (*Euro Healthy Cities SharePoint*) у периоду 2022-2024. г;
- Учешће координатора у Радној групи за здраво старење/РГЗС ЕМЗГ СЗО: 1) састанци током конференција у Копенхагену (2022. г), Утрехту (2023. г) и Бурси (2024. г), као и на посебним састанцима у Удинама (23-25.5.2023) и Загребу (24-26.09.2024. г); 2) учешће у писању публикације: „Градско руковођење заједницама прилагођеним узрасту у ери након пандемије: пет лекција за изградњу отпорности на хитне здравствене ситуације из 16 европских градова" ("*City Leadership for Age-Friendly Communities in the Post-Pandemic Era: Five Lessons for Building Health Emergency Resilience from 16 European Cities*"); прибављање дозвола за објаву фотографије у тексту и на насловници публикације од министра и заменика министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и 4 члана Удружења пензионера Града Новог Сада; израда садржаја, дизајнирање и представљање: презентације *„City of Novi Sad experience in COVID-19 crisis - Bbrief reference to COVID-19 and refugees"* и постера *„Healthy Ageing in Novi Sad"*;
- Превод: 1) Политичке изјаве Мреже здравих градова „Препоруке политике на локалном нивоу: Операционализација приступа 'Једно здравље' ", 2022. г; 2) Политичке изјаве Мреже здравих градова „Ка успешним друштвима: унапређење здравља у економији благостања – политичка изјава Европске мреже здравих градова СЗО за сарадничку акцију", 2023. г;
- Обележавање значајних јавно-здравствених датума на које указује ЕМЗГ СЗО од стране тима из ИЗЈЗВ и извештавање: 20. мај, Дан здравих градова (у сарадњи са Институтом за јавно здравље Ниш, Градским заводом за јавно здравље Београд а од 2023. г. и са Институтом за јавно здравље Крагујевац); 7. април, Светски дан здравља; 22. април, Дан планте Земље; Европска недеља јавног здравља; Европска недеља

имунизације; 9. мај, Дан Европе; 31. мај, Светски дан без дувана; 5. јун, Светски дан заштите животне средине; 18. новембар, Европски дан посвећен рационалној употреби антибиотика;

- Спроведено пет конкурса за едукаторе из области здравственог васпитања: „Мој допринос здрављу заједнице", са доделом награда, која од 2022. године носи назив: Награда за изузетан здравствено-васпитни рад „Оља Нићифоровић Шурковић", по прерано преминулој првој координаторки чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО (мандат 2012-2021. г);
- Спроведен наградни конкурс „Мој Нови Сад" за ликовне радове деце предшколског, основношколског и средњошколског узраста и литерарне радове младих средњошколског узраста 2024. г;
- Представљене активности Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО на стручним и научним скуповима и публикацијама у земљи: 1) предавање у оквиру панела „Урбани биодиверзитет, контекст 'здравље'", у организацији Градске библиотеке у Новом Саду, 11.7.2021. године и објављен текст у оквиру књиге „Нови Сад – биодиверзитетски град: нова култура за урбану природу" (Градска библиотека у Новом Саду, 2021) https://api.gbns.rs/wp-content/uploads/2022/01/Novi-Sad_BiodiverCity.pdf; 3) Предавање у оквиру „Зеленог хакатона", Научно-технолошки парк Универзитета у Новом Саду, 9.5.2022. г; 4) усмена презентација рада *„Novi Sad City Health Profile 2024 – Health Promotion Planning for 8th phase of WHO European Healthy Cities Network"* на Међународном конгресу „Јавно здравље – достигнућа и изазови", поводом 100 година од оснивања Института за јавно здравље Србије „Др М. Ј. Батут", 15-16.10.2024, Београд; усмена презентација рада *Preventive strategies in health promotion for ensuring the right to health* на Међународној научној тематској конференцији „Право на здравље", Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Огранак Српске академије наука и уметности у Новом Саду, 30-31.10.2025. године, Нови Сад;
- Координација и израда предлога „Плана јавног здравља Града Новог Сада";
- Израда и штампање публикације: „Водећи примери пракси здравих градова на преласку из VII у VIII фазу Европске мреже здравих градова СЗО - Водич за доносиоце одлука, ангажоване стручњаке и заинтересоване стране при приступању Европској мрежи здравих градова СЗО и континуираном испуњавању услова чланства";
- Заговарање чланства Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО кроз учешће у Тематској радној групи за друштвени развој (област здравствена заштита) за израду „Плана развоја Града Новог Сада за период 2022-2032. година";
- Спроведена је „Брза процена" квалитета живота у Граду Новом Саду, методом *Rapid Participatory Assessment (RPA)* анализе, 15-31.3.2024. године. У истраживању је учествовало 102 процењивача (представници градских управа Града Новог Сада, Скупштине Града Новог Сада, Градског већа Града Новог Сада, установа образовања, здравствене заштите, социјалне и дечије заштите, културе, политичких партија, удружења грађана и привредних субјеката). Спроведена је семиквантитаивна, квалитативна и семантичка (тематска) анализа одговора на 5 питања (Какав је, за Вас, Град Нови Сад? Како живе Новосађани? Шта умањује квалитет живота у Новом Саду? Шта доприноси квалитету живота у Новом Саду? Какав Нови Сад желите да видите за десет година?) – и утврђено је 5 приоритетних подручја деловања, по рангу: 1. Екосистем; 2. Доступност и приступачност; 3. Урбано планирање и развој; 4. Сигурност и 5. Култура – који су представљали основу за рад на Консензус конференцији „Нови Сад – здрав град".
- Организована је „Консензус конференција – Нови Сад 'Здрав град'" https://izjzv.org.rs/app/novisad-zdravgrad/kk.html, 23.5.2024. године, у Савезу омладинских удружења – ОПЕНС, на коју су позвани представници градских управа Града Новог Сада, одборничких група Скупштине Града Новог Сада, установа здравствене и социјалне заштите, удружења грађана и привредних субјеката који су учествовали у „брзој процени" квалитета живота у Граду Новом Саду (92 учесника), са циљем да се обезбеди основ за израду Здравственог профила и Градског плана здравља (одн. Плана јавног здравља) према партиципативном методу ЕМЗГ СЗО

(неопходно за испуњавање услова чланства у VIII фази ЕМЗГ СЗО). Консензус конференцију је водило 24 запослених из Института за јавно здравље Војводине. Обрађени резултати рада у фокус-групама у сажетом обиму представљају део публикације Здравствени профил Града Новог Сада;

- Сачињен је Здравствени профил Града Новог Сада за 2024. годину;
- Формирање Радне групе за послове у вези са учешћем Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО у оквирима рада Савета за здравље, која има улогу „управљачке групе" здравог града (*Steering group*) - у току;
- Сачињена три Плана спремности и одговора на јавноздравствене претње у кризним и ванредним ситуацијама (2025. г) за сезонски грип/*COVID-19*; грозницу Западног Нила и аерозагађење (*IPA* пројекат „ЕУ за здравствени систем Србије", у сарадњи Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут", представника Канцеларије СЗО у Србији и СКГО);
- Евалуација активности VII фазе Европске мреже здравих градова СЗО подразумевала је попуњавање упитника о реализованим активностима током трајања фазе.

Град Нови Сад је у својим активностима, програмима и пројектима давао значај свим кључним темама, а посебно се истичу брига о деци и старима, социјална и здравствена заштита, превенција обољења и промоција здравља, активан живот, здраво окружење, транспорт и урбано планирање, као и развој социо-културних вредности. Међу бројним активностима које за исход имају очување и унапређење здравља становника Града Новог Сада као пример се могу издвојити:

- Програми и пројекти из области здравства од изузетног значаја за Град Нови Сад:
  - из области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести које реализују здравствене установе: едукација предшколске и школске деце, едукација едукатора (здравствених радника, васпитача, учитеља, стручних сарадника и др.), креирање едукативног и здравствено-васпитног материјала за рад са циљним групама, промоција превентивних прегледа и здравог понашања, јавне манифестације, вршњачка саветовалишта и друго, са најзначајнијим јавно-здравственим темама као што су: правилна исхрана, контрола садржаја соли у оброцима организоване друштвене исхране деце и студената физичка активност, превенција пушења и злоупотребе алкохола, хигијенске навике, превенција заразних болести, мапирање ризика од заразних болести које преносе комарци, превенција повреда и друго, и Анализа здравственог стања становништва Града Новог Сада (витално-демографски показатељи, показатељи морталитета и морбидитета, показатељи рада и коришћења здравствене службе, показатељи стања животне средине, епидемиолшке ситуације и подаци циљаних истраживања);
  - из области јавног здравља којима се доприноси промоцији здравља и превенцији болести које реализују удружења са значајним темама као што су унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом, превенција шећерне болести, превенција алкохолизма, ретке и тешке болести (деменција, Алцхајмерова болест, мултипла склероза) и друго;
  - из области превенције хроничних незаразних болести који се баве превенцијом и контролом најзначајнијих фактора ризика за настанак кардиоваскуларних оболења, малигних болести, хроничних респираторних болести, шећерне болести, раним откривањем и правовременим лечењем, путем едукације становништва и здравствених радника, промоције превентивних прегледа, јавних манифестација и едукативних материјала;
  - из области заштите менталног здравља које реализују здравствене установе и удружења а који се баве: анализом детерминанти менталног здравља као аспеката здравственог стања становништва Града Новог Сада са предлогом мера за његово очување и унапређење (само здравствене установе); промоцијом менталног здравља и универзалне превенције менталних поремећаја; заштитом и унапређењем менталног здравља и превенцијом менталних поремећаја осетљивих друштвених група; превенцијом, едукацијом и подизањем свести грађана о значају

правовременог откривања и третмана менталних поремећаја; и унапређењем менталног здравља и превенцијом менталних поремећаја;

- из области превенције ХИВ/*AIDS*-а који се баве едукацијом и упознавањем са основним карактеристикама ХИВ и хепатитис Ц инфекције, свим нивоима превенције настанка ХИВ и хепатитис Ц инфекција код особа у ризику и општег становништва, раним откривањем ХИВ инфекција и унапређењем менталног здравља и превенције менталних поремећаја код ХИВ позитивних особа; Град је од 2021. године потписник Париске декларације о градовима брзог одговора за окончање епидемије *AIDS*-а (за остваривање 90-90-90 циљева које је поставио *UNAIDS*, што значи да 90% особа које живе са ХИВ-ом сазнају свој статус, 90% оних који знају да су ХИВ позитивни добијају антиретровирусну терапију, а 90% лечених одржавају супресију вируса, чиме чувају здравље и значајно смањују ризик преношења ХИВ-а).
- из области превенције болести зависности које реализују здравствене установе: пројекти примарне превенције који се баве едукацијом различитих популационих група и пројекти у оквиру секундарне и терцијарне превенције;
- из области превенције превенције болести зависности које реализују удружења: едукација школске деце и младих, родитеља и старатеља и вршњачка едукација из области превенције злоупотребе психоактивних супстанци путем предавања и радионица, едукативних материјала и јавних манифестација, као и пројекти са циљем секундарне и терцијарне превенције, који подразумевају мотивацију за третман, психосоцијалну рехабилитацију и ресоцијализацију зависника од дрога и њихових родитеља;
- из области пронаталитетне популационе политике: пројекти унапређења репродуктивног здравља намењени школској деци, младима, трудницама и породиљама, путем едукације, едукативних материјала, анкетних истраживања и друго;
- Програм контроле нутритивне вредности и здравствене безбедности хране и чистоће брисева површина и руку запослених у објектима у којима је организована исхрана специфичних категорија становништва у Граду Новом Саду и процене ризика по здравље;
- У периоду 2019-2021. година, Градска управа за здравство Града Новог Сада је уз подршку Министарства за бригу о породици и демографију РС (путем јавног позива за доделу бесповратних средстава за суфинансирање мера популационе политике јединица локалне самоуправе у РС) основало и опремило Градски центар за унапређење репродуктивног здравља Дома здравља „Нови Сад", а у сарадњи са ИЗЈЗВ и ДЗ „Н. Сад" спровело бесплатну имунизацију 1.510 девојчица и девојака узраста 9-19 година са четворовалентном вакцином против хуманог папилома вируса, као први град у Србији који је ово омогућио (тек од 2022. године је деветовалентна ХПВ вакцина бесплатно доступна у оквиру обавезног здравственог осигурања, као препоручена вакцина за децу и младе оба пола, узраста 9-19 година);

- Програми и пројекти из области социјалне заштите којима се обезбеђује:
  - подршка породицама са децом: новчана помоћ, субвенције за боравак и исхрану деце у предшколским установама и школама, бесплатне аутобуске карте за вишечлане породице, Сигурна кућа, Свратиште за децу улице и Сигурна женска кућа и др;
  - подршка особама са инвалидитетом: рана интервенција и стимулација деце, рад дневних боравака за децу са сметњама у развоју са едукативним, рекреативним и програмима психолошке подршке и радионицама, становање уз подршку; обезбеђење услуге личног пратиоца за 500 корисника; улагање у ШОСО „Милан Петровић"; удружењима обезбеђен пословни простор по умањеној закупнини; обезбеђен бесплатан боравак и исхрана деце са сметњама у развоју у вртићима и школама, новчана помоћ породицама, бесплатне годишње карте за превоз, налепнице за возила, као и бесплатне улазнице и кабине на „Штранду"; уређена паркинг места за особе са инвалидитетом; све новије улице имају оборене ивичњаке и потпуну тактилну сигнализацију.

- подршка Ромској популацији: подршка интеграцији у образовни систем, програми едукације и интеграције у радну и животну средину, пројекти социјалне инклузије и програми социјалне помоћи;
- подршка старијим особама: прихватилиште и дневни боравак за одрасла и старија лица, 16 клубова пензионера, дневни боравци са едукацијама и радионицама, помоћ у кући, бесплатан превоз за старије од 65 година и друго;
- унапређење положаја старијих особа: програми медицинско социјалне заштите и психосоцијалне подршке старијима, као што су дневни боравак за старе са отвореном мрежом заштите, дневни боравак за оболеле од Алцхајмерове болести, инфо центар, манифестација „Сунчана јесен живота" и др.
- подршка избеглим и интерно расељеним лицима: програми и пројекти социјалног становања и подршке унапређењу животних услова;
- смањење сиромаштва: програми новчане и материјалне помоћи, Народна кухиња, бесплатни уџбеници за децу, преноћиште за бескућнике и „децу улице" и др.

- Учешће Града Новог Сада у пројекту: „Подршка локалним самоуправама за ширење добрих политика и пракси подршке родитељству" (УНИЦЕФ, СКГО и конзорцијум институција и организација).
- Програми и пројекти у области спорта и рекреације којима се обезбеђује бесплатно редовно бављење разноврсним облицима физичке активности кроз структуриране часове и организацију такмичења, пре свега за децу школског и предшколског узраста и младе.
- Програми и пројекти праћења, контроле и унапређења фактора животне средине кроз пројекте праћења стања параметара животне средине (квалитет ваздуха, воде, земљишта, ниво буке, зрачење, аерополен), подстицајно-превентивне и санационе пројекте у смислу уређења и озелењавања градских површина и управљања отпадом, програми унапређења свести и едукације о заштити животне средине (рециклирање, озелењавање, чување природе и одговорно понашање).
- Видљивим достигнућима у области културе и омладинских политика у Граду Новом Саду током VII фазе ЕМЗГ СЗО (Нови Сад – Европски град младих 2019. године; и Нови Сад – Европска престоница културе за 2022. годину) значајно су унапређене и кључне детерминанте здравља становништва: више јавних простора који подстичу кретање, дружење и безбедност; јача социјална повезаност и солидарност; више могућности за учешће грађана; смањење ризика од социјалне изолације, насиља и ризичних понашања; интергенерацијска сарадња и пораст квалитета живота. Нови Сад је једна од ретких Европских престоница младих и културе која се просторима једнако посветила као и програмима, а који ће се вероватно испоставити као најважнији и највидљивији легати титула и то кроз обнову пет културних средишта града – Подграђе из 17. века, Алмашки крај из 18. века, центар града из 19. века, Дистрикт из 20. века и мрежа културних станица која је нови модел 21. века, од којих су Омладински центар ОПЕНС и Студентски културни центар намењени младима, а 6 културних станица су у приградским или субурбаним насељима.

1.5 Карактеристике и захтеви VIII фазе Европске мреже здравих градова СЗО (2026-2030)

Како Европска мрежа здравих градова СЗО улази у VIII фазу, њен свеукупни циљ остаје непромењен: унапређење здравља, добробити и једнакости за све, кроз решавање изазова урбаног здравља путем сарадње, иновација и одрживости.

Обухватајући период од 2026. до 2030. године, VIII фаза се блиско усклађује са завршним периодом Циљева одрживог развоја Уједињених нација до 2030. године, представљајући кључну прилику да се појачају напори и убрза напредак ка остваривању циљева одрживог развоја повезаних са здрављем, у тренутку када се ова глобална агенда приближава свом крају.

Овај период се такође поклапа са усвајањем Четрнаестог општег програма рада СЗО, који истиче промоцију здравља, обезбеђивање и заштиту здравља и благостања за све људе, свуда, као и са Другим европским програмом рада за период 2026–2030: „Уједињено деловање за боље здравље."

Кључне теме осме фазе остају исте као у седмој, али им се додаје још једна – „**припремљеност**“:

1. Улагање у **људе** који који чине наше градове;
2. Дизајн урбаних **простора** који унапређују здравље и благостање;
3. Подстицање већег учешћа (**партиципације**) и партнерства за здравље и благостање;
4. Побољшање напретка заједнице и приступа јавним добрима и услугама (**просперитет**);
5. Промоција **мира** и сигурности кроз инклузивна друштва;
6. Заштита **планете** Земље од деградације, укључујући одрживу потрошњу и производњу.
7. Изградња отпорних градова који се ефикасно **припремају** за здравствене кризе и ванредне ситуације, спречавају их и одговарају на њих (ново).

Посвећеност новој теми у VIII фази, припремљености, додатно је ојачана Бурском обавезом, коју су усвојили градоначелници и локални доносиоци одлука ЕМЗГ СЗО на Годишњем пословном састанку одржаном у јуну 2025. године у Бурси, Турска. Бурска обавеза надовезује се на наслеђе Консензуса градоначелника из Копенхагена, поновним потврђивањем вредности мира, једнакости, инклузије и одрживости, прилагођавајући их сложеним реалностима савременог доба, уз наглашен фокус на припремљеност и друге теме као што су дигитална трансформација, родна равноправност и прелазак ка економијама благостања.

Визија VIII фазе ЕМЗГ СЗО: „Осма фаза ЕМЗГ СЗО осмишљава здравије, инклузивније и отпорније градове који стављају заједнице у центар доношења одлука. Она даје приоритет будућим генерацијама, еколошкој одрживости, економском благостању и здрављу током живота – вођена принципима једнакости, иновација и учешћа.“

Предвиђено је да циљеви VIII фазе буду усклађени са кључним темама VIII фазе и да се остварују на интегрисан начин, подстичући градове да у свом локалном планирању и спровођењу разматрају међусобну повезаност социјалних, еколошких, економских и политичких детерминанти здравља.

Овај интегрисани приступ обезбеђује да градови могу прилагодити своје активности, док истовремено колективно доприносе здравијем, равноправнијем и отпорнијем Европском региону.

Циљеви Осме фазе су следећи.

1. **циљ** (повезује се са темама „људи“ и „учешће“):

Унапредити здравствену једнакост решавањем неједнакости у системима, услугама и здравственим исходима.

Обезбедити да све особе, без обзира на узраст, пол, порекло или социоекономски статус, имају равноправан приступ здравственим услугама, безбедном окружењу и могућностима које подстичу благостање, социјалну кохезију и квалитет живота.

2. **циљ** (повезује се са темама „место“, „планета“, „припремљеност“ и „мир“):

Изградити одржива урбана окружења која штите здравље, обезбеђују безбедност и мир и која су опремљена да спрече, издрже и опораве се од криза повезаних са климом, здрављем, конфликтима и другим областима.

Ојачати урбана окружења да буду одржива, отпорна на климатске промене и подржавајућа за здравље, безбедност и социјалну кохезију, истовремено јачајући капацитете градова да се припреме, спрече и одговоре на кризе повезане са здрављем, животном средином и другим областима.

3. **циљ** (повезује се са темама „просперитет“, „учешће“ и „мир“):

Подстицати напредне и просперитетне заједнице промовисањем менталног благостања, охрабривањем активног учешћа и подршком локалним економијама које унапређују квалитет живота током целог животног века.

Промовисати локалне економије које дају приоритет људском благостању (добробити) у односу на финансијски раст, како би се ојачао просперитет и мир у заједницама.

Табела 1. Повезаност тема VIII фазе ЕМЗГ СЗО са принципом или приступом и значењем

Кључна тема	Принцип или приступ	Значење
Људи	Једнакост	Инвестирање у људе који чине наше градове
Место	Одрживост	Дизајнирање урбаних простора који унапређују здравље и благостање
Учествовање	Социјална кохезија	Промоција већег учешћа и партнерства за здравље и благостање
Просперитет	Економија благостања	Унапређење просперитета заједнице кроз економију благостања
Мир	Хармонија	Промоција мира и безбедности кроз инклузивна друштва
Планета	Једно здравље (*One health*)	Заштита планете од деградације
Припремљеност	Прилагодљивост и ублажавање	Изградња отпорних градова за ефикасну припрему, превенцију и реаговање на здравствене кризе и ванредне ситуације

Свака кључна тема има неколико тематских области, које одражавају високорелевантна приоритетна питања за решавање у градовима и оне су детаљније објашњене у Прилогу 1.

1.6 Захтеви за градове чланице и апликанте за VIII фазу ЕМЗГ СЗО

1.6.1 Почетна подношења неопходних докумената за градове апликанте и постојеће градове чланице

1. Имејл Секретаријату ЕМЗГ СЗО

Градови који су заинтересовани да постану именоване чланице Европске мреже здравих градова СЗО у VIII фази треба да упуте имејл Секретаријату ЕМЗГ СЗО, у ком се исказује ово интересовање, на адресу eurohealthycities@who.int.

Када Секретаријат прими имејл са исказаним интересовањем, одговориће тако што ће доставити нацрт писма о исказивању интересовања, који је потребно прилагодити и потписати од стране градоначелника града апликанта, као и фактуру за почетну чланарину.

Градови апликанти се дефинишу као:

- градови који први пут аплицирају за прикључење ЕМЗГ СЗО;
- бивши градови чланице из фаза I до VI који аплицирају за поновно приступање ЕМЗГ СЗО;
- актуелни градови чланице који у VII фази нису били званично именовани; и
- апликанти који су у процесу разматрања за именовање у VII фази, а још увек нису именовани и
- Градови који су именовани чланови VII фазе ЕМЗГ СЗО.

2. Писмо о исказивању интересовања

Градови морају имати трајну подршку локалне самоуправе и подршку кључних доносилаца одлука из различитих сектора, у складу са приступом здравог града и циљевима ЕМЗГ СЗО.

Мора се поднети **писмо о исказивању интересовања**, потписано од стране градоначелника или водећег политичког представника града. Писмо о исказивању интересовања треба да садржи:

- интересовање града да постане члан ЕМЗГ СЗО у VIII фази и опредељење за партнерство са различитим актерима;
- опредељење града да обезбеди ресурсе за подршку спровођењу VIII фазе и да плаћа годишњу чланарину током трајања VIII фазе (2026–2030);
- опредељење града да учествује у средњорочној и завршној евалуацији VIII фазе;
- учешће града у активностима ЕМЗГ СЗО, као што су састанци, годишњи пословни састанак и сл. и
- контакт податке координатора за VIII фазу, укључујући адресу електронске поште. Додатне смернице биће достављене по потреби.

3. Писмо подршке (или одлука/резолуција или еквивалентан акт) Градског већа града

Градови морају доставити писмо подршке, одлуку или резолуцију Градског већа, или други званични документ који потврђује подршку града за учешће у VIII фази. Овај документ је важан јер ојачава политичку посвећеност града и потврђује његово ангажовање у ЕМЗГ СЗО.

Да би се избегло кашњење у плаћању чланарине, градови могу започети процес прибављања овог акта паралелно са испуњавањем других корака у поступку именовања. Секретаријат ЕМЗГ СЗО препознаје да формално одобрење скупштине града/градског већа може захтевати време због интерних процедура; међутим, потврда да је процес иницран треба да буде достављена на самом почетку, а коначни документ доставља се чим постане доступан.

Секретаријат ће обезбедити пример и смернице за израду и достављање писма.

4. Финансијски допринос

Градови који аплицирају за именовање морају уплаћивати годишњи финансијски допринос који се директно уплаћује СЗО.

Градовима ће бити послата фактура и биће им достављене смернице о начину уплате након што Секретаријат ЕМЗГ СЗО прими имејл са исказивањем интересовања.

За градове који аплицирају 2026. године или раније, годишња чланарина за VIII фазу остаће непромењена у односу на VII фазу.

Међутим, услед пораста оперативних трошкова, смањеног основног финансирања СЗО за активности на нивоу градова и активности ЕМЗГ СЗО, као и потребе да се очува одрживост и заједнички напредак ЕМЗГ СЗО у VIII фази, постепено повећање чланарина биће уведено почев од 2027. године. За земље са нижим приходима, у периоду 2026-2030. година, износиће (редом): 3500, 3750, 4000, 4250, 4500 *USD*, док ће за земље са средњим и вишим приходима износити (редом): 6000, 6250, 6500, 6750 и 7000 *USD*. Градови чланице су се на Годишњем пословном састанку 2025. године сагласили да је постепено повећање оправдано, под условом да буде најављено унапред. Посебно је значајно што чланарина није мењана од 2007. године.

Ова корекција ће омогућити континуитет квалитетног ангажовања и подршке градовима чланицама. Промена ће бити комуницирана благовремено како би градови могли да је ускладе са својим годишњим буџетским процесима.

Именовани градови морају да уплате своју годишњу чланарину на време. Градови који нису редовни у плаћању неће моћи да учествују у одређеним активностима, укључујући подношење номинација и гласање на изборима за Саветодавни комитет. Поред тога, градови са доспелим, а неизмиреним чланаринама могу изгубити или имати ограничен приступ ресурсима ЕМЗГ СЗО. Градови који нису у могућности да изврше уплату на време треба да обавесте Секретаријат, који ће њихову ситуацију разматрати појединачно.

1.6.2 Пријава за VIII фазу за градове који аплицирају и постојеће градове-чланице

Пријава за VIII фазу попуњава се путем онлајн формулара и на енглеском језику. Офлајн верзија (PDF) биће доступна за потребе планирања.

Као и у VII фази, градови-чланице ће извештавати о три примера добре праксе и три приоритетне области деловања које ће спроводити током трајања VIII фазе.

1.6.2.1 Добре праксе и приоритетне области деловања за градове

Добра пракса представља прилику да се прикаже оно што у вашем граду добро функционише и да се подстакне учење међу градовима. Добра пракса треба да:

- буде јасно дефинисана и усмерена на одређени циљ или тему, уз могућност усклађивања са више тема фазе VIII, и може да обухвати више координисаних активности које заједно доприносе истом циљу (нпр. унапређење активне мобилности кроз унапређење инфраструктуре, проширење зелених површина и спровођење мера безбедности у саобраћају);

- показује потенцијал за значајан утицај и да буде пример који други градови могу да поделе или прилагоде, ради међусобног учења;
- буде праћена помоћу релевантних индикатора усклађених са локалним контекстом и капацитетима, како би се информисале средњорочне и завршне евалуације града.

Приоритетна област деловања представља стратешку област коју је ваш град препознао као кључну за деловање током VIII фазе. Она одражава најважнији изазов или развојну прилику за унапређење здравља и благостања и усмерава где ће град концентрисати напоре, партнерства и ресурсе. Приоритетна област деловања треба да:

- по могућности проистекне из Здравственог профила града, укључивања заједнице или процене потреба у области здравствене равноправности (за Нови Сад су путем Консензус конференције утврђене теме: 1. Екосистем; 2. Доступност и приступачност; 3. Урбано планирање и развој; 4. Сигурност и 5. Култура;
- буде јасно дефинисана и усмерена на конкретан циљ или тему, уз могућност усклађивања са више тема фазе VIII, и може да обухвати више координисаних активности које заједно доприносе истом циљу (нпр. унапређење активне мобилности кроз унапређење инфраструктуре, проширење зелених површина и спровођење мера безбедности у саобраћају);
- обухвати кључне здравствене исходе или групе становништва којима је потребна посебна пажња;
- буде праћена помоћу релевантних индикатора усклађених са локалним контекстом и капацитетима, како би се информисале средњорочне и завршне евалуације града.

У оквиру процеса пријаве, од градова ће се тражити да укратко опишу сваку изабрану добру праксу и приоритетну област, укључујући:

- ниво уочене политичке посвећености;
- да ли добра пракса или приоритетна област укључује међусекторску или институционалну сарадњу;
- на који начин добра пракса или приоритетна област обезбеђује инклузивност и укључивање различитих група у заједници;
- усклађеност са најмање једним од три општа циља VIII фазе;
- усклађеност са једном или више кључних тема VIII фазе;
- Циљеве одрживог развоја УН, циљеве и индикаторе (опционо);
- локалне индикаторе (опционо).

Члановима се препоручује да ове информације припреме унапред како би се осигурао несметан и потпун процес пријаве.

1.6.3. Додатне информације.

Поред наведених информација, подносиоци пријава морају доставити следеће допунске информације и документе у оквиру онлајн формулара за пријаву, на енглеском језику (осим ако другачије није наглашено):

- **Подаци о координатору,** укључујући опис радног места и биографију/CV, на енглеском језику;
- **Подаци о управљачкој групи** (***Steering group***), која би у Граду Новом Саду била образована као Радна група Савета за здравље за послове у вези са учешћем Града Новог Сада у Европској мрежи здравих градова Светске здравствене организације;
- **Здравствени профил града** (опционо, али се препоручује), који је Институт за јавно здравље Војводине сачинио у 2024. години и иновирао у 2025. години;
- **План развоја здравља града, стратегија или политика**: градови морају доставити најновији постојећи план развоја здравља, градску политику или стратегију за здравље и благостање или стратегију економског развоја града (или еквивалентна документа); ови планови су стратешки документи који пружају свеобухватну слику развоја града, која укључује димензију здравља и благостања, његову визију и вредности и стратегију за постизање те визије; за Град Нови Сад ову улогу у апликацији имаће План развоја

Града Новог Сада за период 2023-2030. година; овај документ се може доставити и на српском језику, осим ако постоји верзија на енглеском језику;

- **Неексклузивна лиценца за коришћење фотографских материјала**; градови су обавезни да прегледају и потпишу неексклузивну лиценцу за коришћење фотографских снимака, која СЗО и Мрежи здравих градова СЗО у Европи даје дозволу да користе достављене фотографије у сврху комуникације, публикација и промоције; формулар ће бити достављен градском координатору, а потписана копија овог формулара треба да се приложи уз онлајн пријаву;
- **Изјава о интересима**; у оквиру посвећености ЕМЗГ СЗО транспарентности и интегритету, градски координатор мора да прегледа и потпише изјаву о интересима; овај формулар обезбеђује да се унапред открију сви финансијски, професионални или лични интереси који би могли да утичу или да се схвате као утицај на доприносе, што помаже у одржавању објективности и независности рада и усклађен је са стандардима СЗО за управљање потенцијалним сукобима интереса; формулар ће бити достављен градском координатору, а потписана копија овог формулара треба да се приложи уз онлајн пријаву.

Преглед процеса пријаве за доделу статуса града – именованог члана ЕМЗГ СЗО дат је у виду шеме, у Прилогу бр. 2.

Координаторка активности Града Новог Сада у Европској мрежи здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО) је дана 5. децембра 2025. године добила писмо Секретаријата ЕМЗГ СЗО са позивом да Град Нови Сад започне процедуру приступања VIII радној фази ове Мреже. Оригинали и преводи писма и пратећих докумената налазе се у Прилогу бр. 3.

КООРДИНАТОР ПРОЈЕКТА „НОВИ САД – ЗДРАВ ГРАД"
И КООРДИНАТОР АКТИВНОСТИ ГРАДА НОВОГ САДА У ЕМЗГ СЗО

Проф. др Снежана Укропина

В. Д. ДИРЕКТОРА ИНСТИТУТА

Асист. др сц. мед. Милорад Шпановић

СПИСАК ПРИЛОГА

ИНИЦИЈАТИВЕ ЗА ПРИСТУПАЊЕ И РЕАЛИЗАЦИЈУ VIII ФАЗЕ ЕВРОПСКЕ МРЕЖЕ ЗДРАВИХ ГРАДОВА СВЕТСКЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ (ЕМЗГ СЗО) 2026-2030. ГОДИНЕ: „НОВИ САД – ЗДРАВ ГРАД“

ПРИЛОГ 1: Кључне теме и тематске области VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО)

ПРИЛОГ 2. Преглед корака у процесу доделе статуса градовима – члановима VIII фазе ЕМЗГ СЗО

ПРИЛОГ 3: Превод имејла „СРБ – Град Нови Сад – Позив за пријаву градова – Мрежа здравих градова СЗО у Европи, VIII фаза (2026–2030)“ (енгл. „*SRB-City of Novi Sad – Call for City Applications – WHO European Healthy Cities Network Phase VIII, 2026–2030*“), од 15.12.2025. године

Прилог 3.1 Фактура за чланство Града Новог Сада у ЕМЗГ СЗО за 2026.

Прилог 3.2 Превод Нацрта писма о исказивању интересовања потписано од стране градоначелника или водећег политичара

Прилог 3.3 Превод Нацрта писма о подршци Градског већа (или одговарајућег управљачког тела; прим прев)

ПРИЛОГ 1: **КЉУЧНЕ ТЕМЕ И ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ VIII ФАЗЕ ЕВРОПСКЕ МРЕЖЕ ЗДРАВИХ ГРАДОВА СВЕТСКЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ**

Кључне теме

ЉУДИ	ПРОСТОРИ	УЧЕШЋЕ	ПРОСПЕРИТЕТ	МИР	ПЛАНЕТА	ПРИПРЕМЉЕ-НОСТ

Тематске области (високо-релевантна приоритетна питања)

1. Рани развој детета	1. Зелене и плаве површине	1. Цивилно ангажовање	1. Образовање	1. Родно-засновано насиље	1. Инфраструктура отпорна на климатске промене	1. Планирање приправности, процена ризика и управљање
2. Здрави старији људи	2. Транспорт и системи мобилности	2. Култура, рекреативне и уметничке иницијативе	2. Достојанствен рад	2. Насиље над децом	2. Дигиталне иновације за управљање животном средином	2. Системи за рано упозоравање и дигитална здравствена инфраструктура
3. Развој младих	3. Доступно и квалитетно становање	3. Платформе за сарадњу и укључивање	3. Социјална заштита	3. Кривична дела, дискри-минација и претње јавном реду и миру	3. Заштита биодиверзитета и иницијативе засноване на природи	3. Основне услуге и ланци снабдевања
4. Подршка менталном здрављу у заједници	4. Одрживо напредујуће економије	4. Подстицање гостопримљивих и инклузивних заједница	4. Трансформација економских модела	4. Управљање, дипломатија и партнерства	4. Акције заштите животне средине које води заједница	4. Ангажовање заједнице и стратегије комуникације о ризику
5. Превенција незаразних болести	5. Безбедни квартови	5. Здравствена писменост	5. Инклузивне и родно осетљиве економске политике	5. Превенција конфликата и изградња мира	5. Квалитет ваздуха	5, Ванредни кадрови и здравствени радници на првој линији
6. Смањење сиромаштва	6. Спречавање повреда	6. Друштвено поверење и капитал	6. Комерцијалне детерминанте здравља	6. Пресељавање, миграције и људска безбедност	6. Управљање отпадом	6. Ментално здравље у ванредним ситуацијама и психосоцијална подршка
7. Род, здравље и права	7. Благостање, простори за рекреацију и виртуелне активности		7. Етичка улагања и политике јавних набавки	7. Опоравак и помирење након конфликта	7. Вода, санитарни услови и хигијена	
	8. Партиципација и утицај				8. Одрживи прехрамбени системи и урбана пољопривреда	
	9. Универзални дизајн				9. Обновљиви извори енергије и смањење емисија угљеника	
	10. Градови прилагођени деци					
	11. Градови прилагођени старијима					

1. ТЕМА: ИНВЕСТИРАЊЕ У ЉУДЕ КОЈИ ЧИНЕ НАШЕ ГРАДОВЕ

Здрав град предњачи сопственим примером тако што се усмерава на људе и даје приоритет њиховом благостању (добробити) и квалитету живота кроз напоре који подстичу правичност.

Преглед

Оснаживање људи да воде здравије и испуњеније животе налази се у сржи ове теме. Градови имају кључну улогу у обезбеђивању да сви становници, а нарочито рањиве групе, могу да приступе неопходним услугама и живе у окружењима која узимају у обзир социјалне детерминанте здравља. На тај начин, градови могу помоћи у смањењу неједнакости и стварању услова у којима се свако, без обзира на порекло, осећа укључено и подржано. Давање приоритета правичности може допринети да системи, услуге и укупни здравствени исходи буду правични, доступни и одзивни на разнолике потребе свих појединаца.

Тематске области

1. Рани развој детета

Неповољна искуства у детињству представљају неке од најинтензивнијих и најчешћих извора стреса које деца могу да искусе. Деца рођена у неповољним условима и породичним околностима имају већи ризик од лошег раста и развоја. Улагање у приступ квалитетном образовању, приступачној бризи о деци, услугама подршке породици, безбедним и подстицајним окружењима и основним здравственим и нутритивним услугама може подстаћи здрав раст и развој све деце, посебно оне у заједницама са недовољно доступним услугама.

2. Здрави старији људи

Приступ заснован на животном току фокусира се на обезбеђивање доброг почетка живота и оснаживање људи да усвоје здраве стилове живота, уз прилагођавање променама које долазе са старењем. Дискриминација на основу узрасне доби је раширена, а неједнакости у животним условима и благостању старијих могу бити значајније него код других старосних група. Јачање система подршке и креирање политика и окружења прилагођених старијима може помоћи да старији живе здравије и повезаније.

3. Развој младих

Потребно је стварати могућности за младе кроз обуке за запошљавање, програме развоја вештина и образовне иницијативе, посебно за оне из маргинализованих заједница или из заједница са недовољно доступним услугама. Подршка укључивању младих у грађански живот и процесе доношења одлука обезбеђује да њихови гласови обликују политике и услуге које утичу на њихове животе.

4. Подршка менталном здрављу у заједници

Интегрисање услуга менталног здравља у окружења и програме у заједници (као што су школе, мобилни тимови и програми вршњачке подршке) може помоћи да ове услуге буду доступније и да се створе окружења која подстичу благостање. Координација ових услуга подршке са секторима ван здравствене заштите (попут других услуга у заједници) може допринети унапређењу менталног здравља и смањењу стигме.

5. Превенција незаразних болести

Градови и државе могу се борити против бројних фактора ризика за незаразне болести кроз активности унапређења здравља. Фактори ризика могу да укључују употребу дувана, алкохола, неправилне исхране и недовољну физичку активност. Градови могу креирати окружења без дуванског дима праћењем употребе дувана, спровођењем ограничења оглашавања,

подршком престанку пушења, повећањем пореза на дуванске производе и заштитом људи од изложености дуванском диму из окружења. Јачање мера контроле дувана укључује и посебну пажњу на пораст употребе е-цигарета (вејп уређаја и сличних производа), које су претежно усмерене ка младима.

Смањење штетне употребе алкохола може обухватити спровођење политика и регулатива о вожњи под дејством алкохола, регулисање доступности и маркетинга алкохола, кампање јавне свести и праћење конзумације алкохола и њених последица. За промоцију правилне исхране и физичке активности, градови могу подстицати уравнотежену исхрану кроз јавно образовање, побољшано обележавање хране и регулисање маркетинга хране. Јачање локалних система снабдевања намирницама, повећањем доступности приуштиве правилне исхране и решавањем проблема здравствене безбедности хране, такође је део ових напора. Градови могу уводити бесплатне или приступачне програме физичког вежбања и рекреације у јавним просторима или у партнерству са школама, радним местима или центрима у заједници. Ови напори могу утицати на неправилну исхрану, прекомерну телесну масу и гојазност, нарочито код деце, смањујући терет незаразних болести и унапређујући јавно здравље у целини.

6. Смањење сиромаштва

Ово обухвата широк спектар политика, програма и иницијатива усмерених на унапређење економских могућности и приступа основним услугама. Напори на смањењу сиромаштва су вишеслојни и укључују приступ основним услугама као што су здравствена заштита, образовање, транспорт и приступачно становање, као и обезбеђивање сигурности у храни и запошљавање, укључујући увођење минималне зараде за достојанствен живот, радноправне заштите, законе и системе социјалне заштите.

7. Род, здравље и права

Род је кључна социјална детерминанта здравља, који утиче на приступ услугама, здравствене исходе и свеукупно благостање. Здрав град је онај који поштује, штити и унапређује права жена, мушкараца и родно разноликих особа, обезбеђујући да сви могу да живе достојанствено и равноправно. Да би унапредили родну равноправност, градови морају спроводити политике које обезбеђују правичну заступљеност у управљању, једнаку плату за једнак рад и доступне, недискриминишуће услуге, као што је свеобухватна сексуална и репродуктивна здравствена заштита, у којој су поштовање телесног интегритета и право на информисано одлучивање о сопственом здрављу од суштинског значаја. Урбанистичко планирање треба да тежи стварању окружења која су безбедна, инклузивна и пријатна за све, са јавним просторима који су приступачни и добродошли људима свих родних идентитета. Напори треба да буду усмерени и на превазилажење родних стереотипа кроз кампање подизања свести и образовање у заједници, подржавајући развој друштва у којем се свако осећа укључено, вредновано и безбедно.

2. ТЕМА: ДИЗАЈНИРАЊЕ УРБАНИХ **ПРОСТОРА** КОЈИ УНАПРЕЂУЈУ ЗДРАВЉЕ И БЛАГОСТАЊЕ

Здрав град даје пример тако што обликује своја друштвена, физичка, економска и културна окружења да буду инклузивна, одржива и подржавајућа за здравље и добробит свих.

Преглед

Заједничко обликовање окружења у којима људи и природа могу да напредују у данашњем свету важније је него икада пре. Градови играју кључну улогу у обликовању простора у којима људи живе, раде, уче и одмарају, као и у обезбеђивању да природа напредује. „Приступ заснован на простору" представља практичан процес који окупља разнолике јавне, приватне и заједничке секторе како би се створило заједничко разумевање о томе шта у једном месту функционише за

људе и природу, шта је потребно побољшати, који су приоритети за промене и ко треба да предводи те промене. Овај приступ, када се успешно примени, пружа основу за ефикасна улагања у дизајн града која се заснивају на приоритетним потребама и најбољим праксама и која су распоређена на правичнији и равномернији начин. Успешна примена овог приступа помаже свима, без обзира на године или порекло, да живе здравије и испуњеније животе. Коришћење „приступа заснованих на простору" може да информише законодавство, политику и подстакне заједничко деловање партнера и заједница, са фокусом на смањење неједнакости и обезбеђивање да сви становници имају приступ безбедним, подржавајућим и приступачним просторима, прилагођеним свим животним добима, који подстичу повезаност и благостање (добробит).

Тематске области

1. Зелене и плаве површине

Зелене и плаве површине (као што су паркови, зелене стазе, реке и језера) подстичу физичку активност тако што пружају прилике за шетњу, вожњу бицикла и игру, чинећи кретање природним делом свакодневног живота. Ове површине треба да буду доступне свим становницима и интегрисане у урбанистичко планирање ради обезбеђивања хлада, смањења урбаног загревања и подстицања биодиверзитета. Оне такође могу подржати управљање поплавама и побољшати квалитет ваздуха и воде.

2. Транспорт и системи мобилности

Активни и приступачни транспортни системи су кључни за смањење загађења ваздуха, унапређење физичког здравља и омогућавање безбедне, ефикасне мобилности. Пешацима прилагођене улице, бициклистичке стазе и приступачни системи јавног превоза чине градове пријатнијим за живот и смањују зависност од аутомобила.

3. Доступно и квалитетно становање

Приступ безбедном, приступачном и добро дизајнираном становању је важан како би се задовољиле разноврсне потребе становника — од породица до старијих особа. Стамбене политике треба да се баве пренасељеношћу, стамбеном несигурношћу и енергетском ефикасношћу како би се створили удобни, приступачни и здрави услови становања за све.

4. Одрживо напредујуће економије

Снажна локална економија са мешавином различитих делатности може учинити места живљим и привлачнијим, посебно јер већина људи воли да проводи време у оживљеним просторима. Приступ квалитетним пословима, волонтирању и обукама може помоћи заједницама да остану активне и здраве, као и да обезбеде социјалне везе, осећај идентитета и задовољства, али и приход када је рад плаћен.

5. Безбедни квартови

Урбана подручја могу се планирати тако да повећавају безбедност, спречавају повреде и подстичу инклузивност. На пример, мере које јавне просторе могу учинити пријатнијим и безбеднијим су: побољшање уличне расвете у високо ризичним подручјима, постојање полицајца у локалној заједници, примена иницијативе „активног комшијског надзора", увођење мера за смиривање саобраћаја у близини школа и дизајнирање паркова и пијаца заједно са становницима локалне заједнице. Градови могу да промовишу безбедност на путевима кроз прелазе прилагођене пешацима, бициклистичке стазе и кампање подизања свести ради смањења саобраћајних несрећа и повреда.

6. Спречавање повреда

Смањење ризика од штете путем сигурносних мера, регулације и едукације централно је у превенцији повреда и јавне безбедности, помажући у заштити појединаца и унапређењу општег

благостања. Кључне области могу укључивати безбедност у саобраћају и транспорту, превенцију падова и спречавање дављења. Друге важне области су безбедност на радном месту, безбедност у спорту и рекреацији, као и безбедност у домаћинству и локалној средини. Заједно, ове мере повећавају безбедност и подржавају здравије заједнице.

7. Благостање, простори за рекреацију и виртуелне активности

Простори за благостање, рекреативни и виртуелни простори као што су библиотеке, културни центри, позоришта, спортски објекти и онлајн простори могу унапредити физичко, ментално и социјално благостање. Ови простори треба да окупљају људе, подстичу креативност и промовишу активан стил живота, пружајући могућности за одмор, учење и социјално повезивање. Ради неговања осећаја припадности и заједничког идентитета, ови простори треба да одражавају разноликост и културу заједнице, обезбеђујући да буду инклузивни, приступачни и пријатни за људе свих узраста, способности и порекла. Онлајн простори треба да буду приступачни, да премошћују дигитални јаз и подстичу развој здравствено писмених грађана у дигиталном окружењу (енгл. *„digital health citizenship"*). Стварањем безбедних и живописних онлајн и физичких простора, градови могу подржати ментално благостање, подстаћи физичку активност и ојачати друштвене везе, доприносећи здравијем и повезанијем друштву.

8. Партиципација и утицај

Урбани простори који вреднују укључивање различитих мишљења у процесу доношења одлука могу помоћи у изградњи јачих заједница и бољих места за живот. Осећај контроле може учинити да се људи осећају позитивно у вези са својим животом. Важно је да места пруже приступачне и инклузивне просторе и јасне механизме који подржавају смислено укључивање – било кроз партиципативно буџетирање, грађанске скупове, форуме за планирање заједнице или дигиталне платформе за учешће јавности.

9. Универзални дизајн

Универзални дизајн подстиче припадност, независност и једнак приступ, омогућавајући свима да се крећу кроз јавне просторе, ангажују и уживају у њима самоуверено и удобно. Стварање пријатних, приступачних, добро одржаваних и инклузивних простора који су прилагођени људима свих способности је од суштинске важности. Ова окружења су дизајнирана да буду интуитивна и кориснички оријентисана, тако да одговарају појединцима из различитих култура, порекла и нивоа вештина. Карактеристике које узимају у обзир физичку приступачност, сензорну прихватљивост и културну осетљивост обезбеђују да јавни простори омогућавају лакше сналажење, задовољавају различите сензорне потребе и поштују вредности и традиције различитих заједница.

10. Градови прилагођени деци

Они подстичу безбедне, подстицајне просторе који подржавају дечју игру, учење и развој. Урбанистичка решења која дају приоритет безбедности (као што су улице са успореним саобраћајем, приступачни паркови и игралишта) доприносе добробити деце и њиховој способности да напредују у својим заједницама.

11. Градови прилагођени старијима

Градска окружења прилагођена старијим особама подстичу социјалну инклузију, независност и активно старење за растућу популацију старијих људи. Градови могу да развијају просторе који омогућавају међугенерацијско повезивање и подржавају старије особе обезбеђивањем приступачних стаза, клупа и транспортних опција, уз осигуравање близине здравствених услуга, заједничких центара и зелених површина. Градови прилагођени старијима подстичу социјалну инклузију и активно старење за растућу популацију старијих особа.

3. ТЕМА: ПРОМОЦИЈА ВЕЋЕГ УЧЕШЋА И ПАРТНЕРСТВА ЗА ЗДРАВЉЕ И БЛАГОСТАЊЕ

Здрав град даје пример тако што обезбеђује да сви појединци и заједнице могу смислено учествовати у одлукама које утичу на њих и на места у којима живе, раде, воле и играју се. Ово обухвата неговање разноликих и инклузивних облика учешћа који одражавају различита мишљења и искуства, уз истовремену изградњу партнерстава која ојачавају заједничко деловање за здравље и добробит.

Преглед

Подстицање већег учешћа обухвата стварање смислених прилика за појединце и заједнице да активно учествују у обликовању политика, програма и услуга које утичу на њихово здравље и благостање. Партнерства су централна у овом напору, наглашавајући сарадњу међу секторима, дисциплинама и заједницама ради развоја иновативних, прилагођених решења за сложене изазове. Дајући приоритет инклузивном доношењу одлука, градови могу јачати поверење, повећавати правичност и обезбедити да се вреднују различите перспективе. Заједно, учешће и партнерства постављају темеље за отпорне и праведне заједнице у којима сви имају глас у обликовању здравије и одрживије будућности.

Тематске области

1. Цивилно ангажовање

Активно учешће у локалном управљању и заједничким иницијативама је од суштинског значаја за обезбеђивање да градске политике и програми не само да одражавају приоритете становника већ и да се уклапају у њихова стварна искуства. Иницијативе као што су партиципативни буџет, грађанско образовање и програми лидерства помажу да се појачају различити гласови, посебно гласови рањивих група, подстичући поверење, правичност и интеграцију локалних решења. Поред тога, посебна пажња према омогућавању младима да развијају лидерске вештине и обезбеђивање праведне репрезентације жена и особа различитог пола може подржати креирање инклузивних и респонзивних политика. Активним укључивањем становника у обликовање урбаних политика, градови могу побољшати добробит и на индивидуалном и на заједничком нивоу.

2. Култура, рекреативне и уметничке иницијативе

Култура је у сржи градова у виду културних места, традиција и израза. Подстицање културних иницијатива не само да повећава привлачност града и стимулише туризам, већ и јача друштвену кохезију и инклузију међу различитим заједницама. Рекреативне активности подстичу физичко и ментално благостање, пружајући просторе за друштвену интеракцију, опуштање и активан начин живота. Улагање у приступачне рекреативне просторе обезбеђује да становници свих узраста и порекла могу учествовати у активностима које унапређују њихово здравље и благостање. Како градови постају све мултикултуралнији, расте свест о културним детерминантама здравља и потреби за услугама које су осетљиве на јединствене традиције и потребе различитих заједница. Културне и уметничке иницијативе могу послужити као моћан алат за унапређење здравствене писмености, подстицање друштвене кохезије и инспирисање, исцељивање и подршку развоју отпорних, просперитетних заједница.

3. Платформе за сарадњу и укључивање

Ефикасно учешће напредује када различити актери (становници, организације у заједници, предузећа и локалне власти) имају структуиране прилике за сарадњу. Успостављање инклузивних платформи подстиче колективно решавање проблема и заједничко осећање власништва над урбаним иницијативама. Друге платформе за дијалог, као што су савети у заједници, грађанске скупштине и саветодавна тела, стварају могућности за инклузивно доношење одлука. Стварањем механизама за континуирани дијалог и сарадњу, градови могу

користити колективну експертизу, подстицати друштвене иновације и обезбедити да политике и програми буду осетљивији на потребе заједнице.

4. Подстицање гостопримљивих и инклузивних заједница

Изградња гостопримљивих и инклузивних заједница захтева циљане напоре како би се обезбедило да се сви становници осећају вредновано, повезано и оснажено да учествују у грађанском и друштвеном животу. То се може постићи кроз програме менторства и вршњачке (парњачке) подршке који повезују новопридошле са дугогодишњим становницима (староседеоцима), као и кроз интеркултуралне догађаје и програме учења језика који подстичу интеракцију и дијалог.

5. Здравствена писменост

Здравствена писменост је темељ оснаживања појединаца и заједница да доносе информисане одлуке и преузму контролу над својим здрављем. Ефикасна комуникација и инклузивно укључивање подстичу свест и информисано доношење одлука, посебно када су информације културолошки релевантне, приступачне и прилагођене локалним контекстима. Јавне кампање, дигитални алати и партнерства са цивилним друштвом доприносе јачању здравствене и дигиталне писмености. Опремањем појединаца знањем и вештинама за сналажење у информацијама, градови могу помоћи у борби против инфодемије, промовисати информисане изборе и подстицати здравије понашање у различитим заједницама.

6. Друштвено поверење и капитал

Растући докази указују да друштвено поверење и друштвени капитал играју важну улогу у здрављу и добробити. Обимнија и редовнија друштвена интеракција (као што је често контактирање пријатеља и рођака, учешће на друштвеним догађајима и састанцима и чланство у формалним и неформалним организацијама) олакшава и чини приступ информацијама доступнијим и приступачнијим. Градови могу градити друштвено поверење обезбеђивањем транспарентности и доследне кредибилности у јавноздравственим напорима. Понашајни увид показује да поуздане здравствене власти повећавају прихватање превентивних мера, као што су вакцинација и скрининг. Градови би требало да дају приоритет олакшавању друштвених веза кроз програме изградње заједнице и подстицање превентивног понашања, као што су вакцинација и скрининг, како би створили здравија и отпорнија урбана окружења.

4. ТЕМА: УНАПРЕЂЕЊЕ **ПРОСПЕРИТЕТА** ЗАЈЕДНИЦЕ КРОЗ ЕКОНОМИЈУ БЛАГОСТАЊА

Здрав град даје пример тако што промовише економију која служи људском благостању а не само финансијском расту.

Преглед

Благостање заједнице је од суштинског значаја за добробит становника и дугорочну одрживост градова. Ова тема наглашава потребу за приступом економији усмереној ка благостању (енгл. *„well-being"*), који даје приоритет социјалној правичности, еколошкој одрживости и здрављу, а не искључиво економском расту. То подразумева обезбеђивање да сви имају приступ приликама које подржавају њихово здравље, учење и личну реализацију. Подстичући локалну економију, целоживотно учење и инклузивне заједничке просторе, градови могу створити живописна и подржавајућа места у којима сви појединци могу напредовати. Прави просперитет значи обезбедити да сви становници, без обзира на порекло, имају ресурсе и могућности за испуњен, здрав живот.

Тематске области

1. Образовање

Образовање је кључни покретач здравствених и економских исхода. Треба промовисати приступ висококвалитетном образовању и обуци прилагођеној локалним потребама. На то се односе следећи примери: успостављање приступачних центара за учење (енгл. *„learning hubs"*), као што су библиотеке и центри у заједници, који нуде курсеве за све узрасте ради унапређења вештина, подстицања креативности и учешћа у локалној економији. На пример, градови могу организовати часове компјутерске обуке, курсеве учења језика или успоставити партнерства са локалним индустријама како би припремили становнике за захтеве тржишта рада у здравству, технологији и одрживом урбаном развоју, уз програме усмерене на младе који нуде менторство, подршку предузетништву и лидерске прилике.

2. Достојанствен рад

Запослење је критична детерминанта здравља и основни покретач благостања, која утиче на физичко, ментално и социјално благостање људи. Свако заслужује достојанствен рад: рад који обезбеђује животно прихватљиву плату, рад без несигурности и експлоатације, сигуран и подстицајан за лични развој. Као кључни елемент одрживог раста и у складу са Циљем одрживог развоја 8, достојанствен рад подстиче иновације, јача локалне економије и доприноси дугорочном благостању. Градови могу спроводити локалне политике које обезбеђују праведне плате, безбедна радна окружења и једнаке могућности за запошљавање, као и стварање подржавајућег окружења за локалне предузетнике.

3. Социјална заштита

Социјална мрежа заштите треба да буде ојачана, укључујући накнаде за незапослене, субвенције за становање, повећање понуде социјалних станова и програме обезбеђења хране. Градови могу спроводити циљане иницијативе, као што су програми помоћи за плаћање станарине или оброка за породице са ниским примањима, обезбеђујући стабилност и добробит за рањиве људе.

4. Трансформација економских модела

Суочавање са сложеним изазовима модерних градова захтева испитивање нових и праведнијих модела развоја, као што је постизање здравља и добробити кроз циркуларну економију, „сребрну економију" и „зелену економију". Циркуларна економија је алтернатива традиционалној линеарној економији у којој се производ производи, користи и одбацује. Она задржава ресурсе у употреби што је дуже могуће, опоравља и поново употребљава материјале на крају животног века ресурса. „Сребрна економија" обухвата пружање прилика за старије особе да зарађују и троше новац у локалној заједници и улагање у активности, производе и услуге које омогућавају старијима здравији и активнији живот. „Зелена економија" фокусира се на одрживост и енергетску ефикасност, уз промоцију економског раста и заштиту планете.

5. Инклузивне и родно осетљиве економске политике

Да би се отклониле неједнакости у запошљавању, градови могу усмерити напоре на смањење родне платне разлике и подстицање укључености различитих и недовољно заступљених група у радну снагу, као што су жене, особе са инвалидитетом и особе различитог расног и етничког порекла. То може укључивати иницијативе које повећавају њихово учешће у радној снази и лидерству, као што су пружање приступачних и доступних услуга за бригу о деци, нудећи прилагођену обуку за посао и подршку инклузивном предузетништву (нпр. фирме којима руководе жене или особе са инвалидитетом). Градови могу, такође, успоставити „грантове", организовати радионице за развој лидерства и усвојити инклузивне праксе запошљавања како би унапредили економску правичност за све.

6. Комерцијалне детерминанте здравља

Комерцијалне детерминанте здравља су кључне социјалне детерминанте и односе се на услове, активности и пропусте комерцијалних актера који утичу на здравље. Комерцијалне детерминанте обухватају активности и окружење у којем се пословање одвија. Оне могу имати корисне или штетне ефекте на здравље. Штетне пословне праксе треба регулисати, уз промоцију оних које подржавају здравље и благостање. Примери укључују ограничење рекламирања заслађених пића и дуванских производа у близини школа, планско ограничење присуства „нездраве хране" у школама или у близини школа, подстицање продавница прехрамбених производа да се отворе у недовољно опслуженим насељима, партнерства са ресторанима ради нуђења здравијих менија и подстицање предузећа да усвоје одрживе праксе, као што су смањење пластичног отпада или обезбеђивање праведних радних услова.

7. Етичка улагања и политике јавних набавки

Ова тематска област има потенцијал да обликује тржишта и утиче на етичке, друштвене и еколошке исходе. Градови могу користити своју куповну моћ и моћ инвестиција пензијских фондова за подстицање инклузивног раста, одрживости и транспарентности, усвајањем политика јавних набавки које остварују позитивне друштвене и еколошке исходе. Стратегије етичког улагања могу укључивати захтев да добављачи усвоје најбоље праксе у вези са радним стандардима, људским правима и заштитом животне средине. На пример, градови могу давати приоритет добављачима који обезбеђују праведне плате, користе еколошки прихватљиве материјале или активно доприносе друштвеној правди. Јавна набавка такође може бити инструмент за подстицање иновација и малих и средњих предузећа, укључујући оне којима руководе жене или националне мањине, или социјална предузећа. Транспарентни процеси јавне набавке, дигитални алати за отворено уговарање и јасни механизми одговорности додатно осигуравају да јавна потрошња одражава вредности заједнице и промовише опште добро.

5. ТЕМА: ПРОМОЦИЈА МИРА И БЕЗБЕДНОСТИ КРОЗ ИНКЛУЗИВНА ДРУШТВА

Преглед

Здрав град препознаје да је неговање мира и безбедности континуиран процес, који се гради кроз инклузивне политике, јаке социјалне везе и активности које подстичу сигурност, поверење и отпорност заједнице. Од локалних иницијатива до глобалне солидарности, градови могу створити окружења у којима се сви осећају безбедно, вредновано и као код куће.

Тематске области –

1. Родно-засновано насиље

Градови играју кључну улогу у сузбијању родно-заснованог насиља кроз стварање безбедног и подржавајућег окружења. На пример, могу да успоставе услуге усмерене на угрожене, као што су безбедни простори („сигурне куће") и теле-апел центри за помоћ, обезбеђујући приступачну подршку за оне који су погођени. Други напори могу обухватити примењивање транспортних решења која дају предност безбедности, као што су опције намењене само женама или системи дизајнирани да спрече сексуално узнемиравање. Алати засновани на подацима, попут апликација за праћење узнемиравања (енгл. *„harassment tracking apps"*), могу повећати одговорност и информисати креаторе циљаних интервенција. Градови, такође, могу промовисати заговарање и стратегије комуникације које покрећу промену понашања, стварајући културу која активно спречава и реагује на насиље засновано на полу.

2. Насиље над децом

Деца треба да буду заштићена од насиља и повреда кроз циљане политике и програме и имају право на безбедно и здраво окружење. Здраве прве године живота, укључујући позитивна искуства у раном детињству, представљају основу за здрав живот. На пример, градови могу обезбедити безбедне путеве до школе, пружити едукацију против вршњачког насиља и створити безбедне рекреативне просторе. Службе за ментално здравље и иницијативе за заштиту деце у заједници треба да буду интегрисане у ове напоре.

3. Кривична дела, дискриминација и претње јавном реду и миру

Организовани криминал и дискриминаторне политике подривају поверење у институције и одржавају социјалну неједнакост. Решавањем ових проблема, градови могу подстаћи осећај безбедности, обезбедити правду за све и промовисати инклузивност. Иако полиција игра централну улогу у јавном реду и миру, службеници треба да прођу обуку у техникама деескалације и препознавању знакова менталних криза. Градови могу додатно повећати одговорност и поверење заједнице улажући у специјализоване јединице за реаговање на кризе менталног здравља, обезбеђујући да појединци у кризи добију одговарајућу подршку, а не казнене мере. Борба против организованог криминала и корупције захтева посебне радне групе опремљене најновијим технологијама за праћење, прикупљање информација и превентивне активности. Стварање праведних и једнаких политика и закона и подршка иницијативама које предводе заједнице, као што су програми помоћи жртвама трговине људима, могу помоћи у смањењу додатне штете, изградњи поверења са рањивим заједницама и обезбеђивању одговарајуће подршке појединцима, без кривичног гоњења.

4. Управљање, дипломатија и партнерства

Ефикасно управљање зависи од јаких дипломатских односа и стратешких партнерстава између градова, међународних организација и невладиних организација. Дипломатија између градова („градови побратими") омогућава локалним властима да размењују добре праксе, сарађују на глобалним питањима и стварају мреже подршке за одрживи развој и мир. Сарадњом са невладиним организацијама и међународним телима, градови могу повећати свој капацитет за решавање сложених изазова као што су климатске промене, здравствене кризе и неједнакост.

5. Превенција конфликата и изградња мира

Јачање отпорности заједнице је суштинско за превенцију конфликата и подстицање мирних транзција у временима политичких промена. Подстичући дијалог, разумевање и сарадњу између различитих група, градови могу ојачати социјалну кохезију и ублажити тензије пре него што ескалирају у насиље. Иницијативе изградње мира које оснажују заједнице да учествују у процесима доношења одлука и решавају незадовољства могу помоћи у стварању трајне стабилности. Подстицање ненасилног решавања конфликата и подршка инклузивном управљању такође играју кључну улогу у постизању мирних транзција.

6. Пресељавање, миграције и људска безбедност

Пресељавање и миграције често су узроковани конфликтом, еколошким променама или економским тешкоћама, што представља значајне изазове за људску безбедност. Градови морају пружити подршку расељеним особама обезбеђујући приступ смештају, здравственој заштити и правној заштити. Подстицање интеграције кроз образовање, радне прилике и учешће у заједници путем центара за добродошлицу или часова језика може помоћи мигрантима и избеглицама да обнове животе и допринесу локалној економији. Обезбеђивање људске безбедности подразумева заштиту права и достојанства свих појединаца, без обзира на њихов миграторни статус.

7. Опоравак и помирење након конфликта

Ова тематска област је кључна за исцељење подељених друштава и обнову поверења након насиља. Градови могу играти значајну улогу у обезбеђивању простора за дијалог, подршци жртвама и олакшавању процеса који се баве неправдама из прошлости. Подстицање напора за

помирење кроз ангажовање заједнице подржава исцељење и обнову социјалног ткива, са фокусом на мир и правду.

6. ТЕМА: ЗАШТИТА ПЛАНЕТЕ ОД ДЕГРАДАЦИЈЕ

Здрав град даје пример тако што поставља заштиту животне средине у срж свих својих политика и активности, препознајући међусобну повезаност здравља људи, животиња и животне средине кроз приступ „Једно здравље" (*One Health*).

Преглед

Ова тема препознаје градове као покретаче климатских и здравствених активности путем одрживих пракси. У Европском региону више од 500.000 смртних случајева годишње приписује се само загађењу ваздуха, док ефекат урбаног топлотног острва појачава стопе морталитета и морбидитета повезане са врућином. Процењује се да градови генеришу око 70% глобалних емисија CO_2. Глобални здравствени сектор такође је један од енергетски најинтензивнијих сектора, који производи око 4–5% глобалних емисија гасова са ефектом стаклене баште. Због тога има кључну улогу у ублажавању климатских промена.

Смањењем свог угљеничног отиска, ограничавањем загађења и усвајањем еколошки одрживих пракси – укључујући приступе циркуларне економије који минимизују отпад, продужавају животни циклус материјала и обнављају природне системе – градови могу значајно допринети изградњи урбане отпорности и заштити здравља планете и заједница.

Тематске области

1. Инфраструктура отпорна на климатске промене

Климатске промене снажно утичу на градове. Укључивањем мера отпорности у урбанистичко планирање, градови ће бити боље опремљени да одговоре на климатске ризике као што су екстремни временски догађаји, поплаве и топлотни таласи. Инфраструктура отпорна на климатске промене може да обухвати развој зелених кровова, вертикалне пољопривреде, увођење мера ниског утицаја за управљање атмосферским водама након падавина као што је сакупљање кишнице и употреба водопропусних површина, саобраћајних сензора и урбанистичка решења отпорна на високе температуре ради повећања хлађења и удобности за заједнице.

2. Дигиталне иновације за управљање животном средином

Дигиталне технологије играју кључну улогу у одрживости животне средине, али истовремено значајно доприносе емисијама гасова с ефектом стаклене баште, при чему *data*-центри троше велике количине енергије, а очекује се раст потражње са појавом нових технологија, као што је вештачка интелигенција. Упркос том утицају, дигиталне иновације могу се искористити за унапређење одрживости и климатске отпорности. Паметни сензори могу да прате квалитет ваздуха и воде у реалном времену, апликације за пријаву проблема од стране заједнице могу да помогну у идентификовању еколошких опасности, а аналитика података може да оптимизује управљање ресурсима, омогућавајући ефикасније системе енергије, воде и отпада. Одговорна интеграција ових технологија може да подржи градове у бољем мониторингу и доношењу одлука.

3. Заштита биодиверзитета и иницијативе засноване на природи

Градови могу да интегришу унапређено еколошко планирање како би заштитили локални биодиверзитет. То укључује ширење зелених површина, очување природних станишта и интегрисање пракси пријатељских за биодиверзитет у нове пројекте. На пример, градови могу да

преуреде неискоришћено земљиште у заједничке баште или да саде аутохтоне биљке како би привукли птице-селице или пчеле за опрашивање. Улагање у решења заснована на природи може подржати и отварање радних места у областима као што су одрживо уређење, урбано шумарство и управљање врстама.

4. Акције заштите животне средине које води заједница

Становници могу бити оснажени да учествују у еколошким иницијативама као што су урбано баштованство, програми смањења отпада и заједничко осмишљавање зелених површина. Градови могу организовати радионице, волонтерске акције чишћења и кампање подизања свести како би подстакли осећај заједничке одговорности за животну средину.

5. Квалитет ваздуха

Градови могу смањити загађење ваздуха подстицањем јавног превоза, бициклизма и пешачења и регулисањем индустријских емисија. Примери укључују успостављање зона са ниским емисијама, сађење дрвећа уз прометне путеве и увођење подстицаја за привреду да усвоји чисте технологије.

6. Управљање отпадом

Градови могу да примењују концепте циркуларне економије како би свели отпад на минимум, укључујући подстицање рециклаже, компостирања и иницијатива за стварање енергије из отпада. Смањење употребе пластике за једнократну употребу и унапређење система прикупљања отпада могу побољшати урбану чистоћу и одрживост животне средине. Едукација заједнице и подстицаји за одговорно одлагање отпада могу подстаћи промене понашања. Улагање у паметне технологије управљања отпадом може оптимизовати руте прикупљања и смањити зависност од депонија.

7. Вода, санитарни услови и хигијена

Значајан део отпадних вода из домаћинстава, градова, индустрије и пољопривреде испушта се нетретиран, загађујући животну средину и губећи вредне хранљиве материје и материјале који се могу обновити. Правилно третирана рециклирана вода може задовољити већину потреба за водом уз смањење штетних утицаја на животну средину. На пример, сива вода из кућних судопера, када и машина за прање може се користити за наводњавање. У градовима, третиране отпадне воде могу подржати зелене површине. Приступ безбедним санитарним системима, укључујући унапређене тоалете и постројења за пречишћавање отпадних вода, неопходан је за спречавање контаминације и ширења болести. Индустрија и пољопривреда такође могу рециклирати отпадне воде за системе хлађења и наводњавање, чиме се подстиче ефикасност и одрживост у управљању водама.

8. Одрживи прехрамбени системи и урбана пољопривреда

Градови могу ојачати безбедност хране подршком локалној производњи, смањењем губитка и бацања хране и подстицањем одрживих пољопривредних пракси. Урбана пољопривреда, кровне баште и вертикална пољопривреда могу побољшати приступ свежим и хранљивим намирницама, док истовремено смањују емисије из ланаца снабдевања. Заједничке баште пружају простор заједници за узгој сопствених намирница, подстичу социјалне везе и повећавају локалну отпорност на недостатак хране. Партнерства са локалним пољопривредницима, задругама и пијацама могу додатно побољшати приступ приступачној и квалитетној храни. Подстицање компостирања и иницијатива „од њиве до трпезе“ може још више смањити отпад и створити кружне системе хране.

9. Обновљиви извори енергије и смањење емисија угљеника

Улагање у обновљиве изворе енергије као што су соларна, ветрогенераторска и геотермална енергија може помоћи градовима да пређу на нискоугљеничне економије. Ширење енергетски ефикасних зграда, електричног јавног превоза и зелене инфраструктуре може

додатно смањити емисије. Политички подстицаји за привреду и становнике да усвоје чиста енергетска решења могу убрзати прелазак ка одрживости.

7. ТЕМА: ИЗГРАДЊА ОТПОРНИХ ГРАДОВА ЗА ЕФИКАСНУ ПРИПРЕМУ, ПРЕВЕНЦИЈУ И РЕАГОВАЊЕ НА ЗДРАВСТВЕНЕ КРИЗЕ И ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ

Здрав град даје пример тако што има визију будућности и развија отпорност како би се ефикасно припремио за све врсте криза и ванредних ситуација, спречавао их и реаговао на њих — при томе препознајући да све ванредне ситуације значајно утичу на здравље и благостање.

Преглед

Ова тема наглашава значај проактивног планирања, ангажовања заједнице и робустних система за припрему, ублажавање и спречавање утицаја различитих криза и ванредних ситуација. Оне не морају увек настати као догађаји који су непосредно повезани са здрављем (попут избијања заразних болести), већ често укључују природне катастрофе, оружане сукобе или присилне миграције – све догађаје који имају значајне и дуготрајне последице по здравље. Градови морају бити оспособљени да управљају овим сложеним и међусобно повезаним ризицима на начин који штити заједнице и омогућава дугорочан опоравак. На пример, градови имају кључну улогу у овим настојањима тако што дају приоритет системима за рано упозоравање, механизмима за брзи одговор и правичном приступу основним услугама, како би се заштитиле рањиве групе и смањиле здравствене неједнакости. Јачање управљања и повећање улагања у приправност за ванредне ситуације хитно су потребни како би ове области остале међу највишим приоритетима у здравству и другим секторима. Стратегија и акциони план СЗО за приправност, одговор и отпорност на здравствене ванредне ситуације у Региону Европе 2024–2029 („P*reparedness* 2.0“) додатно потврђују ову посвећеност јачању здравствене безбедности. С обзиром на све учесталије еколошке катастрофе, ширење заразних болести и поремећаје у прехрамбеним системима, овај приступ је од суштинске важности за обезбеђивање одрживих и правичних исхода.

Тематске области

1. Планирање приправности, процена ризика и управљање

Потребно је развијати и редовно ажурирати планове приправности и одговора који интегришу здравствене и друге користи (попут климатских). Локални системи треба да спроводе процене ризика и рањивости како би идентификовали потенцијалне претње, рањиве тачке и могуће последице, што омогућава бољу припрему за кризне сценарије и информисано креирање политика и планова. Кључ за успешно планирање и одговор јесте успостављање структура управљања и правних оквира који омогућавају координисан одговор на ванредне ситуације у различитим секторима и на различитим нивоима власти.

2. Системи за рано упозоравање и дигитална здравствена инфраструктура

Градови могу успоставити системе за праћење у реалном времену, брзо алармирање и процену ризика ради реаговања на здравствене претње, укључујући екстремне временске догађаје изазване климатским променама, као што су топлотни таласи, поплаве и интензивно загађење ваздуха. Дигитални алати могу се користити за очување континуитета здравствених услуга током ванредних ситуација, као што су телемедицина и електронски здравствени картони, уз истовремено обезбеђивање робусних безбедносних мера како би се спречили „сајбернапади“.

3. Основне услуге и ланци снабдевања

Градови треба да обезбеде да су животно важне залихе и услуге доступне свима, посебно у рањивим или сукобом погођеним подручјима. Континуитет сексуалног и репродуктивног здравља, као и задовољавање потреба жена, деце, особа оболелих од незаразних болести, особа са инвалидитетом и менталним здравственим тегобама – мора бити приоритет. Отпорни ланци снабдевања омогућавају очување континуитета бриге током криза.

4. Ангажовање заједнице и стратегије комуникације о ризику

Потребно је унапређивати комуникацију о ризицима засновану на доказима ради изградње поверења и сузбијања дезинформација. Заједнице треба укључити у развој и спровођење мера јавног здравља прилагођених ризицима, као што су мере за масовна окупљања или путовања, како би оне биле инклузивне, културолошки релевантне и делотворне. Приступ који обухвата цело друштво, уз активно ангажовање заједница, обезбеђује локалну релевантност интервенција, ефикасније решава изазове инфодемија и јача отпорност за здравствену безбедност.

5. Ванредни кадрови и здравствени радници на првој линији

Градови треба да прошире и заштите кадрове за ванредне ситуације кроз обуку и опремање здравствених радника на првој линији личном заштитном опремом, подршком у области менталног здравља и другим неопходним ресурсима. На тај начин обезбеђује се њихова припремљеност да одговоре на здравствене последице ванредних ситуација. Градови могу успоставити системе за брзо упућивање здравствених радника ради ефикасног одговора на здравствене и климатске ванредне ситуације, уз обезбеђивање довољних капацитета за хитно повећање обима услуга.

6. Ментално здравље у ванредним ситуацијама и психосоцијална подршка

Градови треба да интегришу услуге менталног здравља и психосоцијалне подршке у оквире приправности. Климатске промене постају све израженији извор забринутости, при чему се климатска анксиозност јавља као посебан проблем код деце, адолесцената и младих одраслих. Градови могу успоставити мобилне јединице и телефонске линије за кризно саветовање и обучити здравствене раднике за пружање психолошке прве помоћи како би се одговорило на потребе у менталном здрављу током здравствених и климатских ванредних ситуација.

7. Образовање и обука за приправност на кризе

Градови треба да подстичу свест, развој вештина и изградњу капацитета на свим нивоима друштва ради јачања приправности. То укључује обуке за запослене у управи града, лидере у заједници, васпитаче, наставнике и организације цивилног друштва, као и интеграцију приправности за ванредне ситуације у школске програме како би ученици од најранијег узраста стицали знања. Јавна приправност може се унапредити и путем радионица за заједницу о климатски релевантним ризицима, као што су топлотни таласи или поплаве, прилагођених локалном контексту. Обезбеђивање да информације буду доступне, инклузивне и прилагођене различитим потребама гради културу спремности и оспособљава заједнице да делују ефикасно у време кризе.

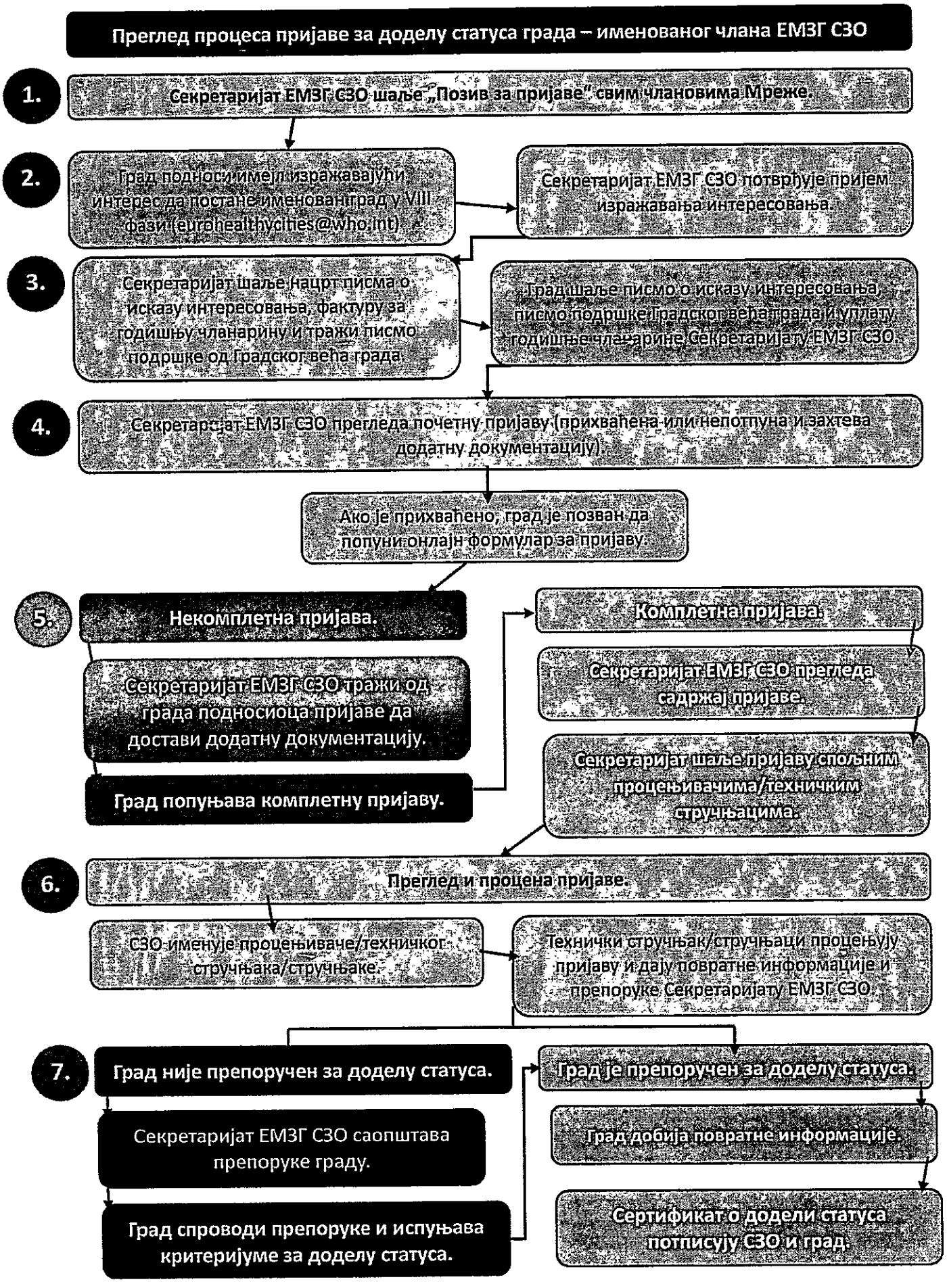

ПРИЛОГ 2. Преглед корака у процесу доделе статуса градовима – члановима VIII фазе Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО)

ПРИЛОГ 3: Превод имејла „СРБ – Град Нови Сад – Позив за пријаву градова – Мрежа здравих градова СЗО у Европи, VIII фаза (2026–2030)" (енгл. *„SRB-City of Novi Sad – Call for City Applications – WHO European Healthy Cities Network Phase VIII, 2026–2030"*), **од 15.12.2025. године**

Поштована госпођо Укропина,

Како се припремамо за покретање VIII фазе (2026–2030) Мреже здравих градова Европске канцеларије Светске здравствене организације (СЗО), са задовољством позивамо ваш град да започне процес пријаве за добијање статуса.

У прилогу достављамо следећа документа:

1. Фактура за чланство за 2026. годину;
2. Нацрт писма о исказивању интересовања (*Draft Letter Expression of Interest Signed by Mayor or Lead Politician*) – потребно је да га размотри и потпише градоначелник;
3. Нацрт писма о подршци (*Draft Letter of Endorsement from City Council*) – потребно је да га размотри и потпише Градско веће или одговарајуће управљачко тело. Алтернативно, може се доставити Одлука Градског већа или други одговарајући документ који потврђује подршку града учешћу у VIII фази.

Ова документа представљају први део процеса добијања статуса.

Ради ваше подршке, сви кључни материјали за VIII фазу, укључујући Водич за имплементацију, Упутство за апликанте, „офлајн" образац пријаве града и Шаблон здравственог профила града*, доступни су на следећем *OneDrive* „линку": *Cities – Phase VIII guidance documents*. (*Молимо имајте у виду да је здравствени профил града опциона компонента у VIII фази. Секретаријат је поставио шаблон здравственог профила града као „офлајн" референцу/водич. Његова сврха је да помогне апликантима да унапред прегледају комплетан сет питања и индикатора и припреме информације. Званични здравствени профил града мора бити попуњен путем „онлајн" обрасца, који ће Секретаријат доставити на захтев, као део апликационог формулара за VIII фазу).

НАРЕДНИ КОРАЦИ:

(1) Доставити следећа почетна документа:

1. Уплата чланарине;
2. Писмо о исказивању интересовања (потписано од стране градоначелника, водећег политичара или одговарајућег представника);
3. Писмо о подршци или Одлука Градског већа или еквивалентног тела за одлучивање.*

*Уколико се писмо Градског већа или еквивалентног тела буде одлагало: разумемо да обезбеђивање овог документа може захтевати додатно време; ако је потребно, обавестите нас; можемо вам у међувремену доставити „онлајн" апликациони формулар, уз разумевање да ће писмо Градског већа (или документ релевантног тела) бити достављено чим буде доступно.

(2) Након достављања:

Секретаријат ће вашем граду обезбедити приступ „онлајн" апликационом формулару за VIII фазу, који ће се користити за попуњавање комплетне пријаве и обезбеђивање усклађеног прикупљања података.

Уколико имате било каквих питања или су вам потребна додатна појашњења у вези са документима, слободно контактирајте Секретаријат на eurohealthycities@who.int.

Молимо вас да у „CC" ставите и *Jaitru Sathyandran* на sathyandranj@who.int и *Jesusa Castra* на castroj@who.int. Радо ћемо вам пружити помоћ током целог процеса!

Још једном хвала на вашем континуираном ангажовању у Мрежи. Радујемо се пријему ваше документације и блиској сарадњи са вама док заједно започињемо ову нову фазу.

Срдачан поздрав,

Секретаријат Мреже здравих градова Европске канцеларије СЗО.

snezana.ukropina@izjzv.org.rs

From:	eurohealthycities <eurohealthycities@who.int>
Sent:	petak, 5. decembar 2025. 21:04
To:	snezana.ukropina@izjzv.org.rs; snezana.ukropina@mf.uns.ac.rs
Subject:	SRB-City of Novi Sad – Call for City Applications – WHO European Healthy Cities Network Phase VIII (2026–2030)
Attachments:	SRB-City of Novi Sad-Euro Healthy Cities Invoice 824-2026.pdf; DRAFT Phase VIII Letter of Endorsement from City Council for Cities.doc; DRAFT Phase VIII Letter of Expression of Interest for Cities.doc
Importance:	High
Follow Up Flag:	Follow up
Flag Status:	Flagged
Categories:	Green Category

Dear Ms Ukropina,

We hope you are well. As we prepare for the launch of Phase VIII (2026–2030) of the WHO European Healthy Cities Network, we are pleased to invite your city to begin the application process for designation.

Please find the following documents attached:

1. 2026 Membership Invoice
2. Draft Letter of Expression of Interest – to be reviewed and signed by your Mayor
3. Draft Letter of Endorsement – to be reviewed and signed by your City Council or equivalent governing body. Alternatively a City Council Resolution or an equivalent document may be submitted demonstrating the city's support for participating in Phase VIII.

These documents form the first part of the designation process.

To support you, all key Phase VIII materials, including the Implementation Guide, Guidance for Applicants, the Offline City Application form, and the City Health Profile Template* are available at the following OneDrive link accessible here: Cities- Phase VIII guidance documents.

*Please note that for Phase VIII, the City Health Profile is an optional component. The Secretariat has uploaded a City Health Profile template as an offline reference/guidance. It is intended to help applicants review the full set of questions and indicators in advance and prepare the information. The official City Health Profile must be completed through an online form, which will be shared by the Secretariat upon request as part of the Phase VIII application form.

NEXT STEPS:

(1) Provide the following initial documents:

1. Membership payment
2. Letter of Expression of Interest (signed by the mayor, lead politician, or equivalent)
3. Letter of Endorsement or City Council Resolution*

*If your council letter is delayed:

- We understand that securing a City Council Letter of Endorsement or Resolution may take additional time.
- If needed, please notify us.
- We can share the online application form in the interim, with the understanding that the council letter (or equivalent) will be submitted as soon as it is available.

(2) After submission:

- The Secretariat will provide your city with access to the online Phase VIII application form, which will be used to complete the full application and ensure harmonized data collection.

Should you have any questions, or if you require clarification on any of the documents, please do not hesitate to contact the Secretariat at eurohealthycities@who.int. Please also CC Jaitra Sathyandran at sathyandranj@who.int and Jesus Castro at castroj@who.int. We are happy to support you throughout this process!

Thank you again for your continued engagement with the Network. We look forward to receiving your materials and working closely with you as we begin this new phase together.

Warm regards,
WHO European Healthy Cities Secretariat

WORLD HEALTH ORGANIZATION
REGIONAL OFFICE FOR EUROPE

WELTGESUNDHEITSORGANISATION
REGIONALBÜRO FÜR EUROPA

ORGANISATION MONDIALE DE LA SANTÉ
BUREAU RÉGIONAL DE L'EUROPE

ВСЕМИРНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
ЗДРАВООХРАНЕНИЯ
ЕВРОПЕЙСКОЕ РЕГИОНАЛЬНОЕ
БЮРО

City of Novi Sad
City Department of Health

Žarka, Zrenjanina 2

21000

Novi Sad
Serbia

Invoice No: 824

Invoice date: 12/5/2025
Payment Phase: VIII Year: 2026

Invoice due date: 2/22/2026

Payment reference: HCP- 824 - 2026

Membership cost in USD: ***$3,500.00***

World Health Organization
INVOICE
European Healthy Cities Network

Special notes:

ALL FUNDS ARE TO BE DEPOSITED TO CENTRAL BANK ACCOUNTS IN WHO HEADQUARTERS – SWITZERLAND.

Account name: World Health Organization Geneva
Bank name and address: UBS AG
Address: 1211 Geneva 2, Case Postale 2600, Switzerland
Zip code: 2600
Swift / Bic Code: UBSWCHZH80A

US dollars (USD): Account number: 240-C0169920.3 IBN CH3100240240C01699203

EURO's (EUR): Account number: 240-C0169920.1 IBAN CH8500240240C01699201

Sterling Pounds (GBP): Account number: 240-C0158200.3 IBAN CH9700240240C01582003

Danish Kroner (DKK): Account number: 240-C0158200.8 IBAN CH5900240240C01582008

IMPORTANT: To make sure that the funds reach the correct account, please ensure that you quote the above mentioned payment reference when transferring funds.

Please ensure that the amount received by WHO is the amount stated on this invoice. bank charges and exchange rate fluctuations should not decrease the amount received by WHO.

WORLD HEALTH ORGANIZATION – REGIONAL OFFICE FOR EUROPE
Division of Country Health Programmes / WHO European Healthy Cities Network
UN CITY, MARMORVEJ 51, DK-2100 COPENHAGEN Ø, DENMARK
TELEPHONE: +45 45 33 70 00

ПРИЛОГ 3.2. Превод Нацрта писма о исказивању интересовања – потписано од стране градоначелника или водећег политичара

Нацрт писма о исказивању интересовања – потписано од стране градоначелника или водећег политичара

Формиран на службеном заглављу градоначелника или Градског већа са именом, титулом, адресом, бројем телефона и е-маил подацима

За: Секретаријат здравих градова Регионалне канцеларије СЗО за Европу
Тема: Исказивање интересовања: Чланство у Европској мрежи здравих градова СЗО, VIII фаза (2026–2030)

У име [име града/општине] Градског већа/скупштине, овим формално исказујемо интересовање нашег града за пријаву за чланство у Европској мрежи здравих градова СЗО, VIII фаза (2026–2030).

[Име града/општине] је посвећен стављању здравља и благостања у центар развоја нашег града. [Овде можете додати додатне информације о стратешким приоритетима развоја града, здравственим/јавноздравственим плановима или повезаним политикама које промовишу равноправност, одрживост и отпорност.]
[Име града/општине] је посвећен значајном унапређењу визије, циљева и тема VIII фазе, вођен „7 П“ оквиром: „Људи“ (*People*), „Места“ (*Place*), „Планета“ (*Planet*), „Просперитет (*Prosperity*), „Партиципација“ (*Participation*), „Мир“ (*Peace*) и „Припремљеност“ (*Prepare*).

Сходно томе, [име града/општине] се обавезује да:

- Постане активан члан Мреже и партнер у унапређењу имплементације VIII фазе;
- Посвети ресурсе за подршку локалним активностима и мерама које су у складу са циљевима и темама VIII фазе;
- Плаћа годишњу чланарину током трајања VIII фазе (2026–2030);
- Учествује у средњерочним и завршним евалуацијама VIII фазе;
- Ангажује се на састанцима Мреже, Годишњим пословним састанцима и другим заједничким размена ма ради међусобног учења и јачања капацитета.

Да би се обезбедила ефикасна координација и комуникација са Секретаријатом, [име града/општине] ће именовати координатора/координаторе за Здраве градове који ће служити као „контакт особа“ града за VIII фазу. Овај координатор ће редовно сарађивати са Секретаријатом здравих градова Регионалне канцеларије СЗО за Европу, подржавати имплементацију локалних активности и олакшати ангажовање са партнерима из заједнице и региона. У случају промене координатора, о новом кандидату ће одмах бити обавештен Секретаријат, како би се обезбедио континуитет и избегли било какви прекиди у комуникацији.

Радујемо се партнерству са СЗО и другим градовима члановима, у унапређењу здравствене једнакости, благостања и одрживог урбаног развоја широм Европског региона СЗО.
Контакт особа за VIII фазу у [име града/општине] је:
(*пуно име, титула, одељење, е-маил адреса, број телефона и поштанска адреса*)

С поштовањем,

[Потпис]
[Име градоначелника или овлашћеног политичког представника]
[Титула]
[име града/општине] Градско веће
[Датум]

Draft Letter Expression of Interest Signed by Mayor or Lead Politician

Letter head of Mayor or city council with name, title, address, telephone number and email details

To: WHO European Healthy Cities Secretariat
Subject: Expression of Interest: Membership in the WHO European Healthy Cities Network, Phase VIII (2026–2030)

On behalf of the [Name of City/Municipality] City Council, I hereby formally express our city's interest in applying for membership of the WHO European Healthy Cities Network, Phase VIII (2026–2030).

[Name of City/Municipality] is committed to placing health and well-being at the heart of our city's development. *[You may include additional information here on the city's strategic development priorities, health plans, or related policies that promote equity, sustainability, and resilience.]*

[Name of City/Municipality] is dedicated to meaningfully advancing the vision, goals, and themes of Phase VIII, guided by the 7 P Framework of People, Place, Planet, Prosperity, Participation, Peace, and Prepare.

Accordingly, [Name of City/Municipality] commits to:

- Becoming an active member of the Network and a partner in advancing the implementation of Phase VIII;
- Dedicating resources to support local activities and actions aligned with the goals and themes of Phase VIII;
- Paying the annual membership fee over the duration of Phase VIII (2026–2030)
- Participating in the mid-term and final evaluation processes of Phase VIII; and
- Engaging in the Network's meetings, Annual Business Meetings, and other collaborative exchanges for mutual learning and capacity-building.

To ensure effective coordination and communication with the WHO Secretariat, [Name of City/Municipality] will designate a Healthy Cities Coordinator(s) who will serve as the city's Phase VIII focal point. This coordinator will liaise regularly with the WHO European Healthy Cities Secretariat, support implementation of local activities, and facilitate engagement with community and regional partners. Should the Coordinator change, the incoming candidate will be promptly communicated to the Secretariat to ensure continuity and avoid any gaps in communication.

We look forward to working in partnership with WHO and fellow member cities to advance health equity, well-being, and sustainable urban development across the WHO European Region.

The focal point for Phase VIII in [Name of City/Municipality] is:
(Full name, title, department, email address, phone number, and postal address)

Yours sincerely,

[Signature]
[Name of Mayor or Authorized Political Representative]
[Title]
[Name of City/Municipality] City Council
[Date]

ПРИЛОГ 3.3. Превод Нацрта писма о подршци Градског већа (или одговарајућег управљачког тела; прим прев)

Нацрт писма о подршци Градског већа (или одговарајућег управљачког тела; прим прев)
(За штампу на службеном заглављу Градског већа)

[Назив Градског већа/одговарајућег управљачког тела, прим. прев]
[Име града, држава]
[Адреса]
[Е-маил / Телефон]
[Датум]

Тема: Писмо подршке за [Име града] – Пријава за статус у VIII фази (2026–2030) Европске мреже здравих градова СЗО

Поштовани Секретаријате Европске мреже здравих градова СЗО,

У име [Назив Градског већа или одговарајућег управљачког тела, прим. прев], са задовољством формално пружамо подршку пријави града [Име града] за статус члана у VIII фази (2026–2030) Европске мреже здравих градова СЗО.

Градско веће (или одговарајућег управљачког тела, прим. прев.) потврђује да:

1. Потпуно подржавамо посвећеност града вредностима, принципима и приступима покрета Здравих градова СЗО, укључујући здравствену једнакост, сарадњу на нивоу целе управе и целе заједнице, као и тежњу ка здрављу и благостању за све.

2. Подржавамо учешће града у VIII фази, укључујући ангажовање у активностима које се односе на „7 П" оквир („Људи" – *People*, „Места" – *Place*, „Планета" – *Planet*, „Просперитет" – *Prosperity*, „Партиципација" – *Participation*, „Мир" – *Peace*, „Припремљеност" – *Prepare*) и његову усклађеност са релевантним глобалним, регионалним и националним стратегијама у области здравља.

3. Обавезујемо се да ћемо омогућити имплементацију агенде Здравих градова на локалном нивоу, укључујући:

   - подршку управљачким структурама који укрштају различите секторе;
   - омогућавање међуресорне координације;
   - промоцију учешћа заједнице; и
   - обезбеђивање политичке видљивости и одговорности за активности VIII фазе.

4. Подржавамо издвајање одговарајућих општинских ресурса, где је то изводљиво, како бисмо унапредили рад Здравих градова и допринели заједничком регионалном учењу, праћењу и извештавању.

Градско веће (или одговарајуће управљачко тело, прим. прев.) препознаје вредност Европске мреже здравих градова СЗО као платформе за међусобно учење, доношење одлука заснованих на доказима и колективно деловање. Стога са задовољством потврђујемо нашу снажну политичку подршку учешћу града [Име града] у покрету Здравих градова током ове нове програмске фазе.

Радујемо се блиској сарадњи са Секретаријатом СЗО, партнерским градовима и националним мрежама ради унапређења здравља, једнакости, одрживости и отпорности за наше становнике.

С поштовањем,

[Име председника / председавајућег Градског већа]
Председник / Председавајући, [Назив Градског већа]
[Име града, држава]

Потпис: _____
Датум: _____

Draft Letter of Endorsement from City Council

(To be printed on official City Council letterhead)

[City Council Name]
[City Name, Country]
[Address]
[Email / Phone]
[Date]

Subject: Letter of Endorsement for [City Name] – Application for Designation in Phase VIII (2026–2030) of the WHO European Healthy Cities Network

Dear WHO European Healthy Cities Network Secretariat,

On behalf of the **[City Council Name]**, we are pleased to formally endorse the application of **[City Name]** to be designated as a member city in **Phase VIII (2026–2030)** of the WHO European Healthy Cities Network.

The City Council confirms that:

1. **We fully support the City's commitment** to the values, principles, and approaches of the WHO Healthy Cities movement, including health equity, whole-of-government and whole-of-society collaboration, and the pursuit of health and well-being for all.

2. **We endorse the City's participation in Phase VIII**, including its engagement in activities related to the "7P" framework (People, Place, Planet, Prosperity, Participation, Peace, Prepare) and its alignment with relevant global, regional, and national health strategies.

3. **We commit to enabling the implementation of the Healthy Cities agenda at the municipal level,** including:

    - supporting cross-sector governance structures;
    - enabling interdepartmental coordination;
    - promoting community participation; and
    - ensuring political visibility and ownership of Phase VIII activities.

4. **We support the allocation of appropriate municipal resources,** where feasible, to advance the Healthy Cities work and to contribute to shared regional learning, monitoring, and reporting processes.

The City Council recognises the value of the WHO European Healthy Cities Network as a platform for peer learning, evidence-based policymaking, and collective action. We are therefore pleased to affirm our strong political support for **[City Name]'s participation** in the Healthy Cities movement during this new programmatic phase.

We look forward to working closely with the WHO Secretariat, partner cities, and national networks to advance health, equity, sustainability, and resilience for our residents.

Sincerely,

[Name of City Council Chair / President]
Chair / President, [City Council Name]
[City Name, Country]
Signature: _____
Date: _____